Гос. Библиотека ՀՍՍՀ-Арм.ССР А. Мясникян

ԱԶԳ

AZG armenian newspaper

Հունիս 5 1991
Չորեքշաբթի
Եռօրեայ թերթ.
Ա տարի, թիվ 32
գինը՝ 30 կ.

հասցեն՝ Երեւան 375010
Հանրապետության 47
հեռախոս՝ 581841
ֆաքս՝ 562941
տելեքս՝ 243267 SULA SU

Ղարաբաղյան ճգնաժամի հետեւողական ծավալումը

Ճակատային հարձակում Հադրութի շրջանի վրա

Հունիսի 4-ի երեկոյան ժամը 18-ի տվյալներով ամբողջ Հադրութի շրջանը պաշարված է օմոնականներով եւ քաղաքացիական հագուստով ադրբեջանցիներով: Զինվորական ուղղաթիռներից անդադար կրակ է մաղվում գյուղերի վրա: Մոիսակաշենի կողմից բուլդոզերներով ճանապարհ է բացվում դեպի շրջանի գյուղերը, որ բալանը շուտափույթ տեղափոխեն դեպի սահմանամերձ ադրբեջանական շրջանները: Դրությունն անմխիթար է: ■

Գիշերային խորհրդակցություն Նովո-Օգարյովոյում

Անատոլի Լուկյանովը զեկուցում է ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդին

Հունիսի 4-ին ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանի առավոտյան նիստում ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահ Անատոլի Լուկյանովը հաղորդեց Նովո-Օգարյովոյում կայացած Միութենական պայմանագիրը նախապատրաստող կոմիտեի նիստի արդյունքների մասին: Կոմիտեն աշխատում էր հունիսի 3-ին եւ հունիսի 4-ի գիշերը:

Լուկյանովը նշեց, որ միութենական 9 հանրապետությունների պատվիրակությունները, երկրի ղեկավարության եւ միութենական խորհրդարանի ներկայացուցիչները քննարկեցին «ընդհանուր կարծիք» հիմնական դրույթների վերաբերյալ, ձեռք բերվեց միասնական պայմանավորվածություն: *«Առանց որեւէ լուրջ դիտողությունների համաձայնեցվել են Միության եւ հանրապետությունների լիազորությունների սահմանազատմանը վերաբերող հոդվածները»*,- ասաց նա: Սակայն պայմանագրի եւ երկրի անվանումն առաջացրեց բուռն բանավեճ: Միութենական խորհրդարանի ղեկավարները Նովո-Օգարյովոյում պաշտպանում էին երկրի հին անվանումը, մինչդեռ մեծամասնությունն արտահայտվեց Խորհրդային Ինքնիշխան Հանրապետությունների Միության կողմ, բաց թողնելով *սոցիալիստական* ձեւակերպումը: Մեծամասնությունն իրենը պնդեց: Ընդունվեցին *Ինքնիշխան պետությունների Միության պայմանագիր* եւ *Խորհրդային Ինքնիշխան Հանրապետությունների Միություն* անվանումները:

Նիստում որոշվեց, որ բոլոր ինքնավար հանրապետությունները, որոնք իրենց խորհրդարանների որոշմամբ դարձան միութենական հանրապետություններ, կստորագրեն պայմանագիրն ինքնուրույն:

Պայմանագրի նախագիծը կքննարկվի միութենական եւ ինքնավար հանրապետությունների խորհրդարաններում:

Անատոլի Լուկյանովը Միութենական խորհրդարանին հաղորդեց նաեւ, որ հարկային վարձերի մասին հարցը խորհրդակցության մասնակիցների մեծամասնությունը վճռեց հօգուտ միասնական միութենական հարկային համակարգի հաստատման: Բորիս Ելցինը հայտարարեց, որ միութենական բյուջե վարկերի մուծման հարցը Ռուսաստանի խորհրդարանին կներկայացվի Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի պրեզիդենտի կողմից հունիսի 12-ին կայանալիք ընտրություններից հետո:

Անատոլի Լուկյանովը հատուկ նշեց Միութենական պայմանագրի նախագծի այն դրույթը, որը վերաբերում է ԽՍՀՄ իշխանությունների բարձրագույն մարմինների հաջորդականությանը եւ հաղորդեց, որ չլուծվեց Միության իշխանության բարձրագույն մարմիններում նախկին ինքնավար կազմավորումների ներկայացուցչության քվոտաների հարցը:

Նովո-Օգարյովոյում կայացած խորհրդակցության մասնակիցները ընդունեցին հայտարարություն, որով անթույլատրելի է համարում օս ժողովրդի բռնագաղթը Վրաստանից: Ֆեդերացիայի Խորհուրդը հայտարարեց, որ *«Իշխանության միութենական մարմինները պարտավոր են ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ ի պաշտպանություն Հարավային Օսեթիայից բռնագաղթման ենթարկված քաղաքացիների»*, հաղորդեց Անատոլի Լուկյանովը: ■

Գորբաչով-Բուշ հանդիպմանն ընդառաջ

Տնտեսական համապարփակ օգնություն Խ. Միությանը

Անցյալ շաբաթավերջին Ջեյմս Բեյքերի եւ Ալեքսանդր Բեսսմերտնիխի միջեւ Եւրոպայում զենքերի կրճատման շուրջ նոր պայմանագրի նախապատրաստման աշխատանք-

ների ավարտելուց հետո պարզ դարձավ, որ հարթվել է ճանապարհը Գորբաչով-Բուշ մի նոր գագաթնաժողովի, որի անցկացման ժամկետն ու վայրը ներկայումս քննարկվում են երկու երկրների մայրաքաղաքներում:

Մյուս կողմից, պրեզիդենտ Բուշը պատրաստվում է հայտարարել Խ. Միությանը տրվելիք տնտեսական համապարփակ օգնության իր ծրագիրը, որ թեեւ չի պարունակում դրամական ուղղակի ներդրումներ, սակայն դրանով Մոսկվան կարող է Վաշինգտոնից ստանալ առեւտրական նախընտրելի պարտնյորի կարգավիճակ, ինչպես նաեւ կարող է պաշտոնական կապեր հաստատել Միջազգային դրամական Ֆոնդի (IMF) եւ Համաշխարհային բանկի հետ:

Նախագահ Բուշի ծրագիրն ընդգրկում է ամերիկյան տեխնիկական օգնություն խորհրդային ռազմական արդյունաբերական այն օբյեկտներին, որոնք վերափոխվելու են քաղաքացիականի, ինչպես նաեւ նավթահորերի հորատման գծով:

Օգնության ծրագիրը, որ պրեզիդենտ Բուշի տեսակետով նպատակ ունի օգնելու պրեզիդենտ Գորբաչովին, տնտեսական ավելի արմատական բարեփոխում անցկացնելու երկրում եւ նոր զարկ տալու խորհրդային հրեաների արտագաղթին, կարող է ընդգրկել նաեւ հացահատիկի գնման վարկեր, Մ. Նահանգների սենատի թիվ 117 որոշման համապատասխան: (Այս որոշման բովանդակության մասին ավելի մանրամասն տեսնել 6-րդ էջում): ■

«Խորհրդային Միությունը թուրքերինն ու սլավոններինն է»

Մ. Գորբաչովի գաղափարախոս-օգնականի հայտնագործությունը

Հյուրրիյեթ, 5 մայիսի 29.- ԽՍՀՄ ԳԱ Միջազգային տնտեսության ինստիտուտի փոխտնօրեն Ալեքսանդր Ցիպկոն գաղափարախոսության գծով պրեզիդենտ Գորբաչովի նոր խորհրդականներից է: Վերջերս նա «Հյուրրիյեթի» թղթակցի հետ կայացած հանդիպման ժամանակ անդրադառնալով շրջանում Թուրքիայի հետզհետե աճող դերին նշեց, որ «Առաջիկայում Թուրքիան կարեւոր դեր է խաղալու ոչ միայն Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքում, այլ նաեւ Խորհրդային Միության տարածքում: Քանի որ Խորհրդային Միությունը եղել է ու կմնա սլավոնների ու թուրքերի երկիր»:

Վերակառուցման շրջանի գաղափարախոս Ցիպկոն, որ Միության պահպանման եռանդուն կողմնակիցներից է, այնուհետեւ ասաց հետեւյալը. «Տեսեք, հայերն ու վրացիները անջատվելու ձգտում ունեն: Մինչդեռ թուրքալեզու ժողովուրդները մնում են Միության կազմի մեջ: Դա նշանակում է, որ թուրք-սլավոնական համակեցությունը երկրում շարունակվելու է գոյատեւել: Այդ իսկ պատճառով Թուրքիայի հետ փոխհարաբերությունները առաջիկայում նոր կարեւորություն են ձեռք բերելու: Թուրքիան Խորհրդային մահմեդական հանրապետությունների համար այն միակ կամուրջն է, որը դրանց համար արտաքին աշխարհ դուրս գալու հնարավորություն է տալիս»:

Ցիպկոն պնդում է, որ «21-րդ դարում մարդիկ այլեւս չեն զոհաբերվի հանուն որեւէ գաղափարախոսության եւ այդ մտայնությունը արմատականացված լինելով հասարակության գիտակցության մեջ, 20-րդ դարի մայրամուտին մարդիկ այլեւս գեղեցիկ երազանքներով չեն տարվում»: Նա ասաց, որ «Մարքսյան կոմունիզմը գեղեցիկ երազանքների դարաշրջան էր եւ հիմա այն անցած էտապ է: Արդեն մենք գտնվում ենք խաղաղության ու մարդասիրության դարաշրջանի շեմին: Այս հարյուրամյակի սկզբներին մարդասիրության անվան տակ խրախուսվում էր ագրեսիան: Կոմունիզմն ու մյուս գաղափարախոսությունները իրենց բնույթով ամբողջատիրական, այսինքն՝ բռնատիրական էին»: ■

Ա. Մութալիբով. «Շնորհակալություն Ղարաբաղի հարցում զորավիգ լինելու համար»

Թուրքական «Թերջուման» թերթը մայիսի 21-ի համարում հրապարակել է Բաքվից իր թղթակցի տեսակցությունը Ադրբեջանի նախագահ Այազ Մութալիբովի հետ, որտեղ ազերի ղեկավարը «ժամավաճառություն» որակելով հետո Հայաստանի խորհրդարանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ ամեն մի հանդիպում, վկայակոչում է իր հանրապետության սահմանադրությունը եւ ավելացնում. *«Բոլոր նրանք, որ չեն հավանում այդ սահմանադրությունը, կարող են բնակության այլ վայր ընտրել. ոչ-ոքի չենք բռնադատում Ադրբեջանում ապրելու»:*

Այնուհետեւ, Հայաստանի ղեկավարությունը, որ ըստ իրեն «հույսը դրել է ահաբեկչության վրա», Մութալիբովի կողմից մեղադրվում «երկու ժողովուրդների միջեւ թշնամություն հրահրելու» հանցանքով: *«Երբ ուզում են հաշտություն, ավելացնում է Մութալիբովը, Հայաստանի Գերագույն խորհուրդը թող անվավեր հայտարարի ԼՂԻՄ-ը հայկական տարածք համարելու որոշումը»:*

Վերջում, պատասխանելով այն հարցումին, թե Թուրքիայի նախագահ Թուրգութ Օզալի Բաքվում գտնված ժամանակ արծարծվե՞լ է արդյոք Ղարաբաղի հարցը, Մութալիբովը պատասխանում է՝ «միայն անուղղակի կերպով», այնուհետեւ ավելացնում, թե ինքը շնորհակալ է Թուրքիային եւ Իրանին, *«որոնք Ղարաբաղի հարցի ծագման առաջին իսկ օրվանից մեզ զորավիգ են կանգնել»:* ■

ՖՐԱՆՍԻԱ իսլամականների գաղտնի ծրագիրը

«Սա անհանգստացնող բոլորտանք է: Լոնդոնից Փարիզ, Բրյուսելից Քյոլն, Ստրասբուրգից Բրեդֆորդ «Ալլահի մարտիկները» նոր արշավանքի են նետվել Արեւմուտքի դեմ: Նույնիսկ երբ նրանք փոքրամասնություն են կազմում, նրանց գործողություններն ու ազդեցությունը չպետք է անտեսվեն: Առաջարկվող հոդվածում առաջին անգամ բացահայտվում են նրանց կազմակերպությունը, ֆինանսները եւ ծրագիրը»:

Այս նախաբանով է սկսվում ֆրանսիական «Լը պուեն» հանդեսի մայիս 27 - հունիսի 2 համարում տպագրված ընդարձակ հոդվածը, որը ձեզ կներկայացնենք առաջիկայում:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

Հորդանանի Հուսեյն թագավորը արձագանքեց Ջեյմս Բեյքերին, որ վերջերս կոչ էր արել վերջ տալու արաբներին ու իսրայելցիներին իրարից հեռու պահող տարիներին: Թագավորի այդ կեցվածքից օգտվելով, Իսրայելի արտգործնախարարը նրան հրավիրեց այցելել Երուսաղեմ, սակայն հորդանանյան պաշտոնատարներից ոմանք հայտնեցին, թե շատ քիչ հավանականություն կա, որ Հուսեյն թագավորն այդ քայլին դիմի:

Քուվեյթում ընտրությունները հոկտեմբերից առաջ չեն կայանա, հայտարարեց Էմիրի բանբերներից մեկը: Այս հայտարարությունը խիստ դժգոհություն առաջացրեց երկրի ընդդիմադրության մոտ, որ իշխող ալ-Սաբահ ընտանիքին մեղադրեց ժողովրդավարության կողմնակից երեւալու, սակայն իրականում երկրի ղեկավարությունը ձեռքից բաց չթողնելու ցանկությամբ:

Քուրդ ցուցարարները հարձակվեցին մի ոստիկանատան, հիվանդանոցի եւ հեռագրատան վրա, կիրակի օրը, հյուսիսային Իրաքի Զախո քաղաքում: Մյուս կողմից, շաբաթ օրը Բաղդադը մեղադրեց ՄԱԿ-ին, որ որոշել է 30 տոկոսով պակասեցնել Իրաքի նավթային եկամուտներից Ծոցի պատերազմի ծախսերը հոգալու համար: Իրաքյան իշխանությունները այդ որոշումը որակեցին ծրագրված հարված իրաքյան ժողովրդի դեմ:

Հովհաննես Պողոս 2-րդ Պապը գովաբանեց այն կաթոլիկներին, որոնք այնքան տառապեցին կոմունիստական բռնատիրության տակ, միաժամանակ լեհերին եւ ուկրաինացիներին կոչ անելով ազգամիջյան հաշտության:

Քահանայապետն իր այդ հայտարարությունն արեց խորհրդային սահմանագլխից ընդամենը 10 կմ հեռավորության վրա գտնվող լեհական մի քաղաքում, ուր նա գտնվում է պաշտոնական այցելությամբ:

Ադդիս Աբեբայում ՄԱԿ-ի պաշտոնատարները որոշել են իրենց անձնակազմի ոչ անհրաժեշտ անդամներին տեղափոխել երկրից դուրս, անվտանգության նկատառումներով: Արդեն երկու շաբաթ է, որ սովյալների օգնության աշխատանքները կանգ էին առել Եթովպիայում, կառավարության տապալման նպատակով երկրում ծավալված պատերազմական գործողությունների պատճառով:

Ալբանիայի համայնավար կառավարությունը հրաժ[illegible] ծրագրեր է մշակում ճանապարհ բացելու համար բազմակուսակցական հոգատար կառավարության առաջ, որ երկրում տիպի կազմակերպի նոր ընտրություններ, հաղորդում են ընդդիմադրության շրջանակներից: Կառավարությունը կազմվել էր ապրիլ ամսին, երբ համայնավարներին հաջողվել էր շահել երկրում վերջին 50 տարիների ընթացքում առաջին ընտրությունները:

Սլովենիայում տեղի ունեցավ զորակոչիկների երդման առաջին արարողությունը: Այդ քայլի նպատակն էր ցույց տալ Հարավսլավիայի մնացյալ մասից անջատվելու եւ անկախ պետություն կազմելու այդ հանրապետության վճռականությունը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Սոցիալական կարիքն այսօր ծանր կացության մեջ է դրել հանրապետության խոշոր տնտեսությունների կոլեկտիվներին: Վիճակն անհամեմատ հուսադրող է «Հայէլեկտրամեքենա» արտադրական միավորման մեջ:

Կանոնավորապես գործում են ճաշարանները ու բուֆետները: Համախակի են սպասարկվում բրնձի ու ծավարի ճաշատեսակները: Օրվա ճաշացուցակով միշտ նախա-

- Բայց ձեր հնարավորությունները ներու՞մ են:

- Դժբախտաբար ոչ: Պակաս է արտադրանքի թողարկման ծավալը: Ժամանակին ներմուծել ենք, ինչ պատահել է: Արդյունքում մեզ մոտ առանձին նյութեր ավելացել են, որոշներն էլ պակասել:

- Նման դեպքում իր խոսքն ասում է ռիսկը:

րություններ, իրազեկ է այս ընդարձակ երկրի բոլոր անկյուններում տեղի ունեցող վաճառահանման-տնտեսավարման առաջավոր տեղաշարժերին:

Կապահովի պետմատը... Բայց դա հետագայի գործ է: Իսկ այժմ ապրանքափոխանակումը իրականացնում են միավորման սոցիալական զարգացման բաժնի մասնագետներ Թովմաս Միխիթարյանն ու Գրիգոր Սարուխանյանը: Գիշերը ցերեկ արած

Օգնում է ապրանքափոխանակությունը

տեսվում են կոտլետներ եւ ծկնեղեն: Երբեմն սպասարկում են խոզի եւ կովի մսից ճաշեր: Գրեթե ամեն օր աշխատողներն ստանում են մածնի ու կաթի իրենց օրապահիկը: Իսկ կոոպերատիվ գներով մթերք միշտ էլ կարելի է ձեռք բերել միավորման տարբեր խանութներից: Առավոտից երեկո բանվոր-ծառայողների առջեւ բաց են խանութների դռները: Ճիշտ է, այստեղ էլ առատ չեն ապրանքները, բայց գոնե բավարարվում է նրանց նվազագույն պահանջը: Մի օր վաճառվում է միս, հաջորդ օրը՝ պանիր, երրորդ օրը՝ ձու...

Ժամանակին հայթայթում եւ պետական գներով բանվոր-ծառայողներին են վաճառվում նաեւ սղոցներ, լուսամուտներ, տարբեր չինիներ եւ շինանյութ: Սպասարկվող պարենն ու շինապրանքները ներմուծում են Միության զանազան շրջաններից՝ փոխարենը տալով էլեկտրամեքենաներ, էլեկտրակայաններ, լվացքի մեքենաներ: Ապրանքափոխանակման նպատակով ստեղծվել է միավորման սոցիալական զարգացման բաժինը, որի աշխատանքները կոորդինացնում է փոխտնօրեն *Ռուդոլֆ Սաֆարյանը*:

- Ծանր է ապրանքափոխանակման կազմակերպումը,- նկատում է Ռ. Սաֆարյանը,- Այս գործում հաճախ ստիպված ես լինում գնալ զարտուղի ճանապարհով: Վաղ առավոտից ուշ երեկո մի բան ես անում, ծախսում եռանդդ ու ժամանակդ, բայց հանգամանքները մյուս օրը թելադրում են անել մեկ այլ բան: Այստեղ գործերն ավելի շատ պետք է վճռեն միավորման միջոցներն ու հնարավորությունները:

- Հենց ռիսկի էլ դիմում ենք: Պայմանագիր ենք կնքում այնպիսի մատակարարողների հետ, ովքեր համաձայնում են իրենց շատ ապրանքը փոխանակել մեր բրչով: Անշուշտ, այս դեպքում մեր պակասը ծածկում ենք փողով: Այսպես ենք մեր լվացքի մեքենաները փոխանակել Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի սննդարդյունաբերության ձեռնարկությունների թողարկած մթերքներով: Պատահել է, Ստավրոպոլից չեն ուղարկել պարենամթերքներ, պատճառաբանելով, թե Հայաստանը չի կնքել Միութենական պայմանագիրը: Երբ մեր խընդրանքները չօգնեցին, դիմեցինք կտրուկ քայլի: Հրաժարվեցինք կատարել նրանց տարածաշրջանում գտնվող ձեռնարկությունների պետական պատվերները: Գործին միջամտեցին նրանց տեղական իշխանությունները, եւ մթերքները մատակարարվեցին:

- Այժմ ապրանքափոխանակությունն արդարացնո՞ւմ է ձեր հույսերը: Չէ՞ որ այն հատուկ էր ֆեոդալիզմին եւ այսօր հեռանկարի իմաստով բավարար չէ: Ինչո՞վ կարելի է փոխարինել այն:

- Դրամական գնումներով,- հետեւում է փոխտնօրենի պատասխանը: - Այժմ ցանկալի է ռուբլով: Իսկ առաքումն ու մատակարարումը գերադասելի է իրականացնել Հայաստանի պետմատի խողովակով: Միայն նա է ի վիճակի համակողմանիորեն իրականացնել այս դժվարին ու կենսական գործը, որովհետեւ տնօրինում է նյութատեխնիկական մեծածավալ միջոցներ, ունի վճռորոշ պահերին մանեւրելու հնարավո-

այս դժվարին գործը, որի կատարման համար անհրաժեշտ է տասը աշխատող, կազմակերպում են երկուսով, համառորեն, ուժերի գերագույն լարումով: Իսկ այս հըսկա միավորման մեջ չատ-չատ են անելիքները: Ճաշարաններից ու բուֆետներից զատ նրանց տնօրինության տակ է նաեւ տասը մանկապարտեզի, առողջարանի, պրոֆիլակտորիայի, փոստի, խնայդրամարկղի, բանկի, վարսավիրանոցների, արհեստանոցների կոլեկտիվների կենցաղային պահանջների ապահովումը: Այս օրերին ավելացել են նոր հոգսեր: Մթերք են մատակարարում նաեւ աղետի գոտու ուսանողներին, փախստականներին եւ Գորիսի շրջանի իրենց ենթաշեֆ Սոֆլու գյուղի վերաբնակներին:

Անարդարացի կլինի, եթե նշենք, որ սոցիալ-կենցաղային կարիքներն ապահովելու գործում չկան թերություններ: Դեֆիցիտ ապրանքները վաճառելիս աշխատողներին տեղյակ չեն պահում գների մասին, արդյունքում՝ իրար են չփոթում պետական պայմանագրային եւ շուկայական գները: Սպասարկվում են ցածրորակ ճաշեր: Մյուսը: Ճրջափակումների ժամանակ բեռները տեղափոխելու համար կարող էին վաղուց ձեռք բերել երկու ինքնաթիռ: Սակայն օրօրի հետաձգում են: Այնուհանդերձ մերօրյա սուղ պայմաններում չենք կարող դրականորեն չգնահատել էլեկտրամեքենաշինարարների կատարածը՝ պարեն եւ շինապրանքներ հայթայթելու գործում:

Մ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Ո՞Վ ՊԵՏՔ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՏԱ

Դեռ երկրաշարժյան օրերից ի վեր կումայրեցիներին տանջում է այն հարցը, թե արդյոք պատժվելու՞ են վատորակ շինարարության մեղավորները: Դատարանի դիմումներ, բողոքներ ու նամակներ են հղվել Կումայրիի հասարակական ու քաղաքական կազմակերպությունների, ձեռնարկությունների եւ քաղաքի բնակիչների կողմից: Այս մասին բազմիցս քննարկումներ են ծավալվել նաեւ քաղաքային խորհրդի նստաշրջաններում:

Օրերս ՀՀ գլխավոր դատախազի առաջին տեղակալ Մ. Գրիգորյանը, անդրադառնալով Կումայրիի մի խումբ բնակիչների դիմում-բողոքին, մասնավորապես ասում է.

«...Երկրաշարժի գոտում վատորակ շինարարություն կատարելու համար հարուցված քրեական գործով նախաքննությունը կատարվում է ԽՍՀՄ դատախազության քննչական խմբի կողմից: Այս գործով որեւէ առաջարկություն այժմ ներկայացնել հնարավոր չէ, քանի որ այն գտնվում է ԽՍՀՄ դատախազությունում:

Հանրապետության դատախազության կողմից գործը պահանջվել է ԽՍՀՄ դատախազությունից, ստանալուց հետո Ձեզ կըտրվի լրացուցիչ հաղորդում»:

Նմանատիպ պատասխան դեռեւս փետրվար-մարտ ամիսներին էր ստացվել, միայն թե այդ դեպքում ՀՀ դատախազության քննչական վարչության պետ, արդարադատության ավագ խորհրդական՝ Թ. Քրոյանից:

Իսկ կումայրեցիները հույսով ու հավատով սպասում են այն օրվան, երբ մեղավորները, որոնց մեծ մասին գրեթե ողջ քաղաքն է ճանաչում, կկանչվեն պատասխանատվության: Չնայած քաղաքում շրջում են կարծիքներ, թե վերեւներում գործը, ինչպես ասում են, քնեցնում են...

ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՄԱՍՅԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՈՒՇԱԿՈԹՈՂԸ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ

Մայիսի 24-ին Աշտարակի շրջանի Կարբի հինավուրց գյուղի դպրոցը տոնական տեսք էր ընդունել: Աշակերտները ծաղկեփնջերով շտապում էին դեպի դպրոց, որի բակում, սպիտակ մետաքսով ծածկված կանգնած էր «արեւմտահայ բանաստեղծության իշխան», հրապարակագիր եւ ռամկավար ազատական գործիչ Վահան Թեքեյանի արձանը: Ուղիղ մի տարի առաջ գյուղի միակ դպրոցն անվանվեց Վահան Թեքեյանի անվան, իսկ այսօր արդեն նրա արձանի բացումն է:

Կեսօրվա ժամերին, երբ արդեն հավաքվել էին արձանի բացմանը հրավիրված հյուրերը, Արմենական արիական շարժման արիներն ու արենուշները դրոշակակիրների առաջնորդությամբ տողանցեցին եւ պատվո պահակ կանգնեցին արձանի շուրջ: Բացման խոսքով հանդես եկավ դպրոցի տնօրեն Արսեն Օհանյանը: Շնորհավորանքի խոսք ասաց Ռամկավար ազատական կուսակցության եւ Թեքեյան մշակութային միության ներկայացուցիչ ընկ. Ա. Ուրնեշլյանը, որն իր ելույթում հատկապես նշեց, թե «Վահան Թեքեյանի արդեն երկրորդ արձանի կանգնեցումը հայրենի հողին վրա, վառ ապացույց է ռամկավարական եւ ազատական գաղափարախոսություններու հաղթական քայլարշավին: ...Կոչ կ՚ուղղենք սիրելի կարբեցիներուն, որ Թեքեյանի հովանիին տակ ապրելով, միշտ ի մտի ունենաք անոր բանաստեղծության այն տողը, որ կ՚ըսե. «Կարենալու համար ապրիլ այսուհետեւ, Հայի, օդի, ջուրի նման, Մենք պէտք ունինք հպարտութեան»: Այնուհետեւ ելույթ ունեցան Երեւանի Վահան Թեքեյանի անվան քույր-դպրոցի փոխտնօրեն Ս. Գալստյանը, Աշտարակի շրջանի ժողկրթբաժնի վարիչ Հ. Թորոսյանը եւ արձանի հեղինակ, տաղանդաշատ քանդակագործ Լեւոն Թոքմաջյանը: Ելույթներից հետո արձանի բացումը կատարելու հրավիրվեց Աշտարակի շրջանի գործկոմի նախագահը՝ Ս. Գրիգորյանը: Վերջում դպրոցի դահլիճում կայացավ հանդիսության գեղարվեստական բաժինը:

Հիրավի մեծ տոն էր գյուղի դպրոցում, որովհետեւ այդ օրվանից ասդին նրանք էլ միացան Թեքեյանցիների մեծ փաղանգին:

Թղթակից

Հայաստանի Թեքեյան Մշակութային Միության Շիրակի նորաստեղծ մասնաճյուղը իր անդրանիկ միջոցառումն անցկացրեց Մայիսի 28-ին՝ նշելով Անկախության օրը: Կումայրիի տեքստիլագործների պալատում համերգային ճոխ ծրագրով ներկայացան տեղի երաժշտական լավագույն ուժերը: Ճեմասրահում բացվել էր կումայրեցի կերպարվեստագետների ընդարձակ ցուցադրություն:

ՀԹՄՄ այս մասնաճյուղն արդեն իսկ ընդգրկում է հարյուրից ավելի անդամներ:

ԱՌԱՋԱՐԿ

Նորընտիր տեղական իշխանությունների բոլոր կարիքներն ու ծախսերը բավարար չափով հոգալու համար տարբեր հարկերից ու գանձումներից գոյացող գումարները չեն բավականացնում: Անհրաժեշտ են կառավարչական նոր մոտեցումներ տեղական բյուջեների գոյացման եւ լրացման գործում: Իրավիճակից դուրս գալ կարելի է նաեւ համաշխարհային տուգանային փորձի վրա հենվելով:

Գաղտնիք չէ, որ մեզանում քաղաքացիական իրավահարաբերությունների անբավարար մակարդակի եւ այլ պատճառներով շատացել են հանցանքներն ու զանցանքները: Գյուղն այդ պարագայում «ավելի հեռուն է գնացել»: Ազգականներով համախմբված բնակվելու փաստը գյուղացիների խմբակցություններ կազմելու եւ տեղական իշխանությունը գրավելու ձեռնտու հնարավորություն է ստեղծում: Հակամարտ խմբակցությունների միջեւ բանակռությունները, ծեծկռտուքները, թշնամությունները բազմապատկվել են: Հաշիշամոլների, խաղամոլների, վերավաճառողների աշխուժացման մասին էլ շատ է արդեն խոսվել: «Քաղաքային» հանցանքներին էլ կարծես «վարժվել ենք»: Եւ հենց այս ամենը բավարար չափով հիմքեր են ստեղծում տուգանային նոր լծակներ կիրառելու համար: Ինչպես ասում են՝ հնից օգուտ պետք է քաղել:

Նախ՝ հիշենք նյույորքյան տուգանային փորձը: Այնտեղ քաղաքային բյուջեի կեսը գոյանում է տուգանքներից: Այս օրինակին են հետեւում աշխարհի շատ պետություններ: Իսկ չէ որ մենք պակաս «հարուստ» չենք անկարգապահություններով: Եւ նույնիսկ նախկին կառավարությանը կարող ենք յուրահատուկ «շնորհակալություն» հայտնել իր գործած ավերածությունների համար, եթե գործարարի հայացք ունենանք: Ուստի անհրաժեշտ է մեզանում եղած տուգանային թույլ համակարգը կատարելագործել, առավել արդյունավետ դարձնել: Եւ այս նպատակի համար եկեք ողազերծենք գերատեսչական շիրմանը, հրշեջական մաքրենք ավզյան ախոռները:

Վերցնենք արդարադատության բնագավառը: Քրեական դատավարության օրենքի համաձայն՝ ամբաստանվող եւ տուժող կողմերը մեծամասամբ հաշտվելու իրավունք ունեն: Ուստի քրեական գործը կարելի է կարճել մինչեւ դատարան հասնելը: Ներքին գործերի եւ դատախազության աշխատակիցները գործը «ջնջում են առանց վախի»:

Ճշմարտությունը պահանջում է, որ վերանա «ջնջելու» մեխանիզմը, իսկ կաշառքի գումարը դատական տուգանքի ձեւով մուտք գործի տեղական բյուջե: Դրա համար անհրաժեշտ է.

Մե՞նք ինչու չենք տուգանում

1) Քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանել, որ վիճող կողմերի հաշտությունը կայանա միայն դատական գործընթացի ժամանակ:

2) Քրեական օրենսգրքով սահմանել տուգանային նոր պատժամիջոցներ ամբաստանվող կողմերի համար (եթե օրենքը նախատեսում է հաշտություն):

Տուգանային գումարը պետք է սահմանել ՆԳ բաժնի, դատախազության, արդարադատության եւ տեղական հիմնարկների: Ընդ որում՝ տուգանքի գումարը ավելի քիչ պետք է լինի ներկայիս «ստվերային» գներից: Դա օգտակար է ժողովրդին՝ կաշառքի սոսկալի չափերը նվազեցնելու նպատակով: Ինչի մասին մենք պարտավոր ենք ամեն օր մտածել: Այդ կերպ ամբաստանվող կողմը մեկընդմիշտ կձերբազատվի տգրուկ քննիչի ագահությունից եւ կամայականությունից: Դա յուրահատուկ բարեգործություն կլինի մակաբույծներից չազատված մեր ժողովրդի համար:

Այնուհետեւ՝ քաղային տեսուչներին որոշ արտոնություններ տալու շնորհիվ կարող ենք եկամուտներ ստանալ նույնիսկ այն սովորական դիմումներից, որոնք բողոքներ ու գանգատներ են բովանդակում: Դրանց նույնիսկ մեկ տասներորդ մասով կարելի է փակել տեղական խորհուրդների աշխատավարձերի ծախսերը: Չէ որ տուգանքի չափի սահմանումը մեր շնորհն է: Ընդ որում՝ տուգանել է պետք նույնիսկ գրպարտագիր բերողին: Չէ որ պարզաբանումների համար աշխատանք է կատարվում:

Բացի քաղաքներում եւ ամառանոցներում կատարվող ապօրինություններից, պետք է խոսել նաեւ գյուղխորհուրդների նախագահների թաքցրած հողամասերի մասին: Կամ մի՞թե նորմալ երեւույթ է անհատների կողմից ի սկզբանե իրենց չպատկանող հողամասերի վաճառքը հարյուր հազարներ գըրպանելու համար: Եւ դա այն դեպքում, երբ համայնքը գրոշ չունի ծախսելու համար: Անհրաժեշտ է «դասավորած» հողակտորների վաճառքից գոյացած գումարը դատարանով բռնագանձել համայնքի օգտին: Միայն քաղաքամերձ գյուղերից միլիոնների օգուտ կստանանք:

Անհրաժեշտ է տուգանել նաեւ լրծուն կավահողեր ունեցող քաղաքային թաղերում եւ գյուղատեղերում կոյուղիներ չկառուցողներին: Այսպես այդ բնակավայրերը «կըհուսեն», կկործանվեն ավելցուկ ջրերի պատճառով:

Մեզ անհրաժեշտ է նմանակել նաեւ ճապոնական տուգանային մեխանիզմները: Այնտեղ հողատեսքերի ոչ նպատակային օգտագործման (այսինքն՝ մոլախոտ աճեցնելու, բերքը փչացնելու, ապօրինի շինարարության) համար ոչ թե շտապում են հողամասը վերցնել, այլ տուգանում են զանցառուին, այն էլ անավարտ բերքահավաքի դեպքում ստացվող եկամտի արժեքից բարձր... Ստացվում է, որ ծույլն ավելի շատ եկամուտ է տալիս, քան տքնողը: Մեզանում բավական է մի թռուցիկ հայացք նետենք պետական դաշտերին եւ անմիջապես «ձեռքներս քոր կգան»: Ճապոնիայում զանցանքը թաքցնող ղեկավարը միշտ բացահայտվում է եւ տուգանվում: Այնքան կատարյալ է օրենքի մեխանիզմը: Մեզանում անհրաժեշտ է, որ ղեկավարը նախ եւ առաջ ինքը վախենա օրենքից: Այլապես ոչինչ չի ստացվի:

Ի վերջո, հարկ չկա մեկառմեկ թվելու առաջավոր բոլոր երկրների տուգանային փորձը: Գլխավորը գաղափարի հիմնավորումն է:

Կենտրոնական իշխանությունը պարտավոր է զբաղվելու «քնած եկամուտների» բացահայտման եւ օգտագործման ուղղությամբ:

Ս. ԿԱՐԱԿԱՆՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ցիսուն տարիներու վրայ երկարող կրթանուէր անձնատրութեան մը գործունէութեան մեծարանքը բերաւ քով-քովի Ամերիկայի մեր շրջանակի ընտրանին՝ Նիւ Եորքի առաջնորդարանիստ Ս. Վարդան մայր տաճարի «Գավուքճեան» հանդիսասրահը: Ներկայացուցչական այս ընտրանին եկած էր շնորհակալութիւն յայտնելու ազգանուէր հայուհի եւ անշահախնդիր գործիչ տիկ. Բերկրուհի Սվաճեանի կէս դարու ազգային, հասարակական, կրթական, մշակութային ու գաղափարական գործունէութեան:

Խօսք առաւ Նորա Նաճարեանը եւ ամուսնքեց Սիլվա Իգրաշեանը, որ հիւրաբար կը գտնուէր Նիւ Եորք:

Կազմակերպիչ Ցանձնախումբին աշխատանքները յաջողապէս համակարգող Սոնիկ Վայէճեան կարդաց Կիպրոսի Մելգոնեան կրթ. հաստատութեան նախկին տնօրէն ու մեծարեալին նախկին աշակերտուհիներէն՝ Սօսի Պետիկեանի այս առթիւ գրուած ողջոյնի գեղեցիկ խօսքը:

Տիկ. Սվաճեան 1988ի երկրաշարժէն ի վեր կը սատարէ նաեւ հայրենի տաղանդաւոր մանուկներու ցուցահանդէսի մը Մանուկեան մշակութային հիմնադրամի ատենապետ Երուանդ Ազատեանը: Ան իր ասպարէզին բերումով մօտէն հետեւած է տիկ. Սվաճեանի գործունէութեան: Ան կրցաւ իրաւ գնահատանքը ընել մեծարեալին կրթական աշխատանքին, սկսած Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա: Տիկ. Սվաճեան իր ամբողջական ժամանակը տրամադրած է կրթական պահանջներուն, դպրոցական ցանցի կազմաւորման աշխատանքներուն, հայ սերունդին դաստիարակութեան: Բանախօսը հպարտութեամբ յայտարարեց, որ ինք եւս Հ.Բ.Ը. Միութեան

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՏՈԿՏ. ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ՍՎԱՃԵԱՆԻ

Հանդէսը կազմակերպուած էր Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Մ. Նահանգներու Արեւելեան թեմի առաջնորդութեան, Հաւըրտ Գարակէօզեան հաստատութեան, Ծինիչեան յիշատակի ձեռնարկին, Նիւ Եորք քաղաքի կրթական տնօրէն մարմնին եւ Բրուքլին քոլէճին նախաձեռնութեամբ: Օրուան մեծարեալին հետ պատուոյ սեղանին շուրջ նստած էին այս կազմակերպութիւնները ներկայացնող պատուակալ ներկայացուցիչներ՝ Լէյլա Գարակէօզեան, Ալեք Մանուկեան, Լուիզ Մանուկեան-Սիմոն, Վեր. Կիրակոս Ձոփուրեան, Այրին Իմփելլիզերի, գլխաւորութեամբ՝ թեմիս առաջնորդ Տ. Խաժակ եպս. Պարսամեանի: Ներկայ էր նաեւ Խ. Միութեան Ուաշինգթընի դեսպանատան հայ պաշտօնատար Գառնիկ Նանագիւլեանը:

Ամերիկայի Հայ աւետարանչական միութեան նախագահ Էդուըրդ Ծաճիկեանի խօսքէն ետք հանդիսութիւնը օրհնեց Ուաշինգթընի առաջնորդական նուիրակ՝ Բարգէն եպս. Վարժապետեանը: Օրուան հանդիսութիւնը վարեց ՀԲԸՄիութեան կեդր. Վարչ. ժողովի անդամ Բերի Զօրթեանը, որ հանդիսութեան տեւողութեան կարդաց հարիւրեակ մը ողջոյնի գիրեր ու յարգանքի արտայայտութեան հեռագիրներ առաքող ազգայիններու անուններ Պէյրութէն մինչեւ Լոս Անճելըս, Արու Դաբիէն մինչեւ Երեւան:

Այս առթիւ լոյս տեսաւ ճաշակաւոր գրքոյկ մը դոկտ. Սվաճեանի կեանքը ներկայացնող ու զինք մօտէն ճանչցող ծանօթ դէմքերու սրտաբուխ արտայայտութիւններով, պատրաստութեամբ՝ ՀԲԸՄ-ի կրթական բաժնի վարիչ դոկտ. Վաչէ Ղազարեանի: Գիրքը կը բովանդակէր Կոնդակները Վազգէն Ա-ի եւ Գարեգին Բ-ի, օրհնութեան եւ ողջոյնի գիրը՝ Թորգոմ Պատրիարքի, առաջնորդներ՝ Խաժակ եւ Յովնան եպիսկոպոսներու, Ալեք Մանուկեանի, Րիչըրտ Գրեգըրիի, պրոֆ. Բարունակ Թովմասեանի, Հայկաշէն Ուզունեանի, Արա Թոփճեանի, Վահէ-Վահեանի, Բրուքլին քոլէճի նախագահին, Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի, Պէյրութի աղջկանց քոլէճին, Նիւ Եորքի ժամանակակից արուեստներու թանգարանին եւ ուրիշ անձերէ ու հաստատութիւններէ:

Կարդացուեցան Նիւ Եորք նահանգի կառավարիչ Մարիօ Քոմոյի, Նիւ Եորքի քաղաքապետ Դիքընզի եւ Մենհեթընի շրջանի նախագահին ողջոյնի գիրերը:

Օրուան երկրորդ բանախօսն էր Ալեք կազմակերպումի աշխատանքներուն, Նիւ Եորքի ժամանակակից Արուեստներու թանգարանին մէջ: Այս առթիւ Զարըզ Ուիլսըն մեծարեալին նուիրեց չորս տարեկան հայ պատանիի մը մէկ ստեղծագործութիւնը, յուզելով զինք ու ներկաները: Գուցէ լաւագոյն նուէրը՝ որ կրնար ստանալ վաստակաւոր կրթական մշակ մը:

Պրոֆ. Մորին Մըրֆի, աշխատակիցը մեծարեալին՝ Բրուքլին քոլէճէն, ներկայացուց օրուան օտար բանախօսը՝ Նիւ Եորք քաղաքի կրթական տնօրէն մարմնի փոխնախագահ դոկտ. Այրին Իմփելլիզերին: Ան վեր առաւ դոկտ. Սվաճեանի մեծ գործը, մանաւանդ 1963էն ի վեր քոլէճէն ներս մանուկներու հոգեբանութեան բաժնի գծով կատարած ներդրումները: Գիրքերու հեղինակ՝ ուսումնասիրութիւններով տարածած է իր տեսութիւնները հոգեբանական մանկավարժութեան եւ յատկապէս մայրենի լեզուի առնչութիւններու հետ կապուած հարցերու շուրջ, ամերիկեան չափանիշներով: Ըսաւ թէ անոր արժանիքներուն մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւեն սկզբունքային կեցուածքը, քաջութիւնը եւ հետեւողականութիւնը: Իսկ որպէս կին՝ անսահման սէրը ամուսնոյն՝ դոկտ. Ստեփանին եւ դուստր՝ Սիլվային: (Յիշենք հոս, որ դոկտ. Ստեփան Սվաճեան Ռամկավար ազատական կուսակցութեան Նիւ Եորքի ակումբի պատասխանատուներէն է եղած երկար տարիներ ու հեղինակ է մարդաբանութեան նուիրուած հատորի մը):

Ոսկեայ յոբելեանին առիթով խօսք առաւ ՀԲԸՄ-ի նախագահ տիկ. Լուիզ Մանուկեան-Սիմոն, որ յանուն Բարեգործականի 22 ամենօրեայ վարժարաններու ուսանողութեան եւ ուսուցչական կազմերուն ողջունեց յոբելեարը, որ 1963էն ի վեր ատենապետուհին է Միութեան կեդրոնական կրթական յանձնախումբին: Հանդիսութեան ներկայ էին այդ վարժարաններէն երկուքին տնօրէնները՝ Աթէնքի Գալփաքեան դպրոցի տնօրէն Ջաւէն Գրիգորեանը, Ուոթըրթաունի դպրոցի տնօրէն՝ դոկտ. Էլի Անդրէասեանը: Խօսք առաւ նաեւ Աւստրալիայի ՀԲԸՄ-ի ատենապետ Ջաւէն Ջեչենեանը: Այս առթիւ պրն. Ալեք Մանուկեան յանուն Բարեգործականին տիկին Սվաճեանին յանձնեց յուշանուէր մը:

Ծանօթ դաշնակահար Շահան Արծրունին նուագեց Սարգիս Բարխուդարեանի ու Արամ Խաչատրեանի ստեղծագործութիւններէն:

կրթական այդ հունձքին մէկ պտուղը ըլլալով, մտած է ծառայութեանը մէջ ազգային հասարակական կեանքին, շարունակելով գործը տիկ. Սվաճեաններու:

Ցոտնկայս կարդացուեցաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա-ի Կոնդակը, ուր տիկ. Սվաճեանին կը շնորհուէր Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ կրծքանշան: Առաջնորդ Սրբազան հայրը յատուկ պատշաճի խօսքէն ետք զարդարեց տիկ. Սվաճեանի կուրծքը շքանշանով:

Հուսկ հրաւիրուեցաւ օրուան մեծարեալը: Ան իր խօսքը կեդրոնացուց գլխաւոր չորս գաղափարներու վրայ: Ազգութեան ու Հայրենիքին, որոնց հանդէպ իր սէրը գլխաւոր պատճառներէն հանդիսացած է մշակութային հարստութիւն ունեցող իր ժողովուրդին ծառայելու: Իր ծնողքին՝ որ տուաւ ամէն կարելիութիւն հասնելու համալսարանական բարձրագոյն կրթութեան: Իր ամուսինին՝ Ստեփանին, որ քաջալեր հանդիսացած է Ամերիկայի մէջ կրթական ու ուսուցչական իր լայնածաւալ գործունէութեան, Բարեգործականի միջոցով ալ հասնելու սփիւռքահայ կրթական պահանջներուն: Եւ վերջապէս՝ աշակերտներուն, որոնք զինք քաջալերած են շարունակելու այն աշխատանքը, որ տուած է արդիւնք ու դարձած պտղաբեր: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ բոլոր ներկաներուն:

Տիկ. Սվաճեանին դեռեւս չեն պակսիր կորով, համբերութիւն ու ծրագիրներ՝ շարունակելու կրթական իր մեծ աշխատանքը: Նոր ժամանակներու նոր պահանջներուն գիտակցութեամբը եւ իր ասպարէզի փորձառութեան գագաթնակէտին վստահաբար ան պիտի շարունակէ ծառայել հայրենիքին, մեր Հայաստանին:

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԻՎԱՌԵԱՆ
Նիւ Յորք

ԿԻՊՐՈՍ

Ոգեւորեցին ու վերեդարձան

Վերջին ամիսներուն, մինչ մեր ականջներուն կը հասնին հայրենիքէն թէ՛ տագնապալից, թէ՛ ոգեւորող եւ թէ՛ շփոթեցնող լուրեր, մեր հոգիները իրենց արթուն աչքերով կը հետեւին մայր հողին վրայ կատարուող իրադարձութիւններուն: Երկրին ու մանաւանդ Արցախի անդոհալից ներկան մինչ կ՛ալեկոծեն մեզ, ասդին, քանի մը երիտասարդ հայրենի արուեստագէտներ կուգան մեր սիրտերը լեցնելու լաւատեսութեամբ, ապագայի հանդէպ աւելի վճռականութեամբ եւ մանաւանդ հիացումով, որ այսպիսի տագնապայոյց օրերուն ո՛չ թէ կորսնցուցած ենք 1988-ի փետրուար-մարտի վերապարթօնքի ոգին, այլեւ որոշած ենք յառաջ տանիլ սկսուած գործը:

Եւ այսպէս, շաբաթ, 5 ապրիլ 1991-ին Կիպրոսի Մելգոնեան կրթական հաստատութեան հանդիսասրահը կ՛ըմբոշխնէր ասմունքող Աննա Յէքէքեանի հայրենաշունչ մեկնաբանութիւնները, մեներգչուհի Անահիտ Շահնազարեանի քնարական ու հայրենի բնաշխարհի ծնունդ երգերը, իսկ ապա՝ Յայկ Տէեանի երգերը, որոնք որոտընդոստ ծափահարութիւններու արժանացան աշակերտութեան եւ հանդիսականներուն կողմէ:

Գեղարուեստական հանդիսութեան ընթացքին անգամ մը եւս համոզուեցայ, որ կարելի չէ այսպիսի օրերուն իբրեւ հայ ապրիլ առանց բանաստեղծութեան ու երգի: Ինչպէ՞ս նոր բովանդակութեամբ չլսել Վահան Տէրեանի «Վերադարձ»ի սա տողերը.

Զարթէ՛ք, երգեր իմ, ժամ է հնչելու,
Զինելու նորից գնդերը յոխ.
Մեռած սրտերը կեանքի կոչելու
Եւ բորբոքելու պայքարի ու կռիւ...

Եւ կամ Սեւակի «Իմ ժողովրդին» քերթուածի Աննա Յէքէքեանի մեկնաբանութիւնը:

Զարմանքով եմ ես միշտ նայում քո անցեալին,
Քո անցեալին ե՛ւ տանջալից, ե՛ւ պանծալի:

Մենակատարուհի Անահիտ Շահնազարեանի «Ղէ եաման», «Գորանի»ն եւ այլքն, որոնք շատ անգամ լսուած ըլլալով, կրկին մեզ փոխադրեցին հայ շինականին ու պանդուխտին քովիկը, իսկ Յայկ Տէեան, որ նորութիւն մըն էր թէ՛ աշակերտութեան եւ թէ՛ հանդիսականներուն համար, իր յոյժ առնական ձայնով, «Մայր Արաքսի ափերով» կարօտաբաղձ երգին կողքին ամբողջ սրահը բոցավառեց «Մենք Քաջ Վարդանի թոռներն ենք» եւ մանաւանդ «Արդեօք ովքե՞ր են»ի մարտաշունչ ոգիով:

Յամերգի վերջաւորութեան բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ երիտասարդ եւ տաղանդաշատ խմբավար Տիգրան Յէքէքեան, որ կը ղեկավարէ Յայաստանի ռադիոյի եւ հեռուստատեսութեան սենեկային երգչախումբը: Ի դէպ, այս վերջինս շուրջ շաբաթեայ այցով կը գտնուէր Երուսաղէմ, ելոյթներ տալու համար Ս. Յակոբայ եւ Ս. Յարութեան տաճարներուն մէջ՝ հրաւէրովը Երուսաղէմի նորընտիր Պատրիարք Թորգոմ սրբ. Մանուկեանի: Օգտուելով սոյն պատեհ առիթէն, հաստատութեան տնօրէնին խնդրանքով երգչախումբէն խումբ մը արուեստագէտներ իբրեւ հիւր մնացին Մելգոնեանի մէջ եւ հանդէս եկան ելոյթներով:

Նիկոսիա
սեփ. թղթակից

«Սասունը» հիացնում եւ ոգեւորում է

1991 թ. մարտի 23-ը երկար կհիշեն Ավստրալիայի Սիդնեյ քաղաքի արվեստասերները: Քաղաքի օպերային թատրոնի շքեղ սրահում ելույթ էր ունենում տեղի հայկական ժողովրդական «Սասուն» պարային խումբը՝ Հայաստանից հրավիրված պարուսույց, հանրապետության վաստակավոր արտիստ Ալբերտ Կիզիրյանի եւ Ժասմենա Ավետիսյանի ղեկավարությամբ:

Համազգային հայ կրթական եւ մշակութային միության եւ սփյուռքահայության հետ մշակութային կապի կոմիտեի համագործակցությամբ, հայրենի արվեստագետները հրավիրվեցին Սիդնեյ, եւ ավելի քան չորս ամիսների քրտնաջան աշխատանքով կարողացան ստեղծել հրաշալի մի խումբ՝ գեղեցիկ ծրագրով, շնորհաշատ երիտասարդներով ու կատարողական բարձր մակարդակով: Երկու հազարից ավելի հանդիսականներ աննախընթաց ջերմությամբ ընդունեցին «Սասուն» պարախմբի ելույթը, որն իր բարերար ազդեցությունը թողեց հայապահպանության գործում:

Համազգային հայ կրթական եւ մշակութային միության ատենապետ Հարմիկ Հակոբյանն արեց հնարավոր ամեն ինչ, որպեսզի հայ արվեստագետները կարողանան աշխատել եւ հասնել այս գեղեցիկ նպատակի իրագործմանը: 60 հայ պատանիներ եւ աղջիկներ, նույնքան էլ երեխաներ ամենօրյա փորձերից բացի՝ իրենց ծնողների ու ազգականների հետ զբաղված էին նաեւ զգեստների ու զարդերի պատրաստությամբ՝ նկարիչ Վարուժան Գույումճյանի, ձեւարար Շաքե Մանուկյանի եւ Հիլդա Հակոբյանի ղեկավարությամբ: Ստեղծվեցին 340-ից ավելի զգեստներ ու զարդեր՝ մի ամբողջ համերգային ծրագրի համար:

- Ամենուր խոսակցության թեման Հայաստանն ու հայ ժողովուրդն էր, նրա արվեստն ու պատմությունը: Հայ համայնքը հիշեցնում էր ժրաջան մեղուների փեթակ, ուր ամեն մեկն զբաղված էր մի կարեւոր գործով,- վերհիշում է Ժասմենա Ավետիսյանը եւ ավելացնում հուզված.- համատեղ աշխատանքը հնարավորություն ստեղծեց օտարության մեջ իրար հանդիպեցնելու հայ երիտասարդների ու աղջիկների, եւ շուտով կկազմվեն նոր ընտանիքներ, կստեղծվեն նոր հայ օջախներ...

Սիդնեյի արվեստասեր հասարակայնությունը հատուկ ջերմությամբ ընդունեց Ալբերտ Կիզիրյանի բեմադրած «Նազելի», «Ղարաբաղ», «Տոնական», «Շատախցիներ» եւ մյուս պարերը, իսկ «Վերք Հայաստանին», որ նվիրված էր երկրաշարժի զոհերի հիշատակին եւ կատարվեց խորը հուզականությամբ ու վարպետությամբ՝ պարզապես ցնցեց հանդիսականներին:

- Երբեք չեմ մոռանա հայ օրիորդի խոսքերը, թե «պարելով հայկական պարերը, հագնելով հայ օրիորդի տարազները, հասկացա, թե ո՞վ եմ ես, ո՞ւր են իմ արմատները, եւ չկասկածեք, որ իմ ապագա զավակներն անպայման կմեծանան որպես իսկական հայեր,- պատմում է Ալբերտ Կիզիրյանը: - Հոգեկան մեծ բավարարվածության զգացումներով ենք վերադարձել տուն, քանի որ տեսանք, թե ինչպես էին ոգեւորվել հեռավոր Ավստրալիայում ապրող մեր հայրենակիցները եւ թե հայ մշակույթը ինչ հզոր ուժ կարող է տալ հայրենիքից հեռու, օտար շրջապատում ապրող մեր քույրերին ու եղբայրներին:

Ալբերտ Կիզիրյանը երկար տարիներ լինելով Հայաստանի պարի պետական խմբի մենակատարներից մեկը, այնուհետեւ աշխատելով որպես նույն խմբի բալետմայստեր, ստեղծել է Արովյան քաղաքի «Գեղարդ» պարախումբը եւ իր արժանի ավանդը բերել Ֆրանսիայի, Եգիպտոսի հայկական գաղութներում գործող տարբեր պարային խմբերի հաջողությունների գործում, բեմադրելով մեծ թվով պարեր ու համերգային բարձրարվեստ ծրագրեր:

ԿԱՐԵՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍՈՒՄ մահացել է «Արեւ» օրաթերթի նախկին արտոնատեր ու բազմամյա աշխատակից ընկ. Կարապետ Դեմիրճյանը: Ողբացյալը եղել է Կահիրեի հայ ազգային հիմնադրամի վարիչ քարտուղարը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅՈՒՄ, ապրիլի 10-ին մահացել է եգիպտահայ գաղութի երիցագույն դեմքերից, հայտնի մտավորական Ստեփան Շահպարը: Ողբացյալը հեղինակ է վեպերի ու ուսումնասիրությունների:

ԲԵՅՐՈՒԹԻ արվարձաններից Զալկայում, ապրիլի 12-ին, տեղի է ունեցել լիբանանահայ նկարիչ Պոլ Կիրակոսյանի անհատական ցուցահանդեսի բացումը: Այս առթիվ, հայ կաթողիկե պատրիարք Յովհաննես-Պետրոս ԺԸ. Գասպարյանը Պապի կողմից նկարչին հանձնել է Ս. Սիլվեստր ասպետի շքանշանը:

ԲԵՅՐՈՒԹԻ «Յ. Տեր Մելքոնյան» թատերասրահում, ապրիլի 18-ին, բացումն է կատարվել մի համերգաշարի: Ելույթ է ունեցել Յալեպի Յամազգային միության «Սարդարապատ» պարախումբը՝ ղեկավարությամբ պարուսույց Նորիկ Մեհրաբյանի:

digitised by A.R.A.R.@

Օրըստօրե, պատեհ թե անպատեհ, պաշտոնապես թե անպաշտոն, խոսվում է Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունների հրաժարման մասին: Երբեմն նաեւ ուղղակի թե անուղղակի ակնարկներ են լինում իշխանությանց տապալման վերաբերյալ: Յուրաքանչյուրը տալիս է իր «պատճառաբանությունը» եւ կարծում է, որ իշխանությունները պարտավոր են հրաժարվել ամեն առիթով: Ըստ էության, ոչ մի վատ բան չկա հրաժարականի փաստի մեջ: Քաղաքակիրթ երկրներում ընդունված քաղաքական արարք է: Այլ է սակայն պարագան Հայաստանի, մանավանդ տագնապի եւ գերլարված այս օրերում:

Ինչքան անսքող ու անզուսպ են դառնում կենտրոնի գործողությունները, այնքան խոանում է իշխանությունների վարկաբեկման ընթացքը՝ խառնելով ամեն տեսակ պատճառ ու հետեւանք: Քարոզչական տենդը սովորեցին խուսափել պարտադրվող առճակատումից ու սադրանքներից, գործել միայն ԽՍՀՄ սահմանադրության ծիրի մեջ ու կատարեցին արքայական քայլը՝ սահմանադրական հանրաքվեի որոշումը՝ հանրապետության շուրջ համախմբելով միջազգային հանրության ողջ հետաքրքրությունը, սողանցք չթողեցին ապօրինի համարելու ժողովրդի կամքի արտահայտությունը, Կենտրոնը հստակ գիտակցեց, որ գտնվում է քաղաքական հավասարակշռությանն ի վնաս իրեն խախտելու վտանգի առաջ եւ գործի դրեց վերջին միջոցը՝ ռազմական հենքը, խորհրդային փառապանծ բանակը: Դժբախտաբար քաղաքական այս քարոզչության լծվեց նաեւ սփյուռքի մամուլի մի մասը: Սակայն քարոզչական այս մեքենան նույնպես հակադարձ արդյունքի հանգեց, որպես ազգային ինքնորոշման արդար պահանջ սկսած շարժումը վերաճեց անխուսա-

կասկած չկա, որովհետեւ մեծ չեն ընտրության հնարավորությունները:

Տարբերակ ա.- Համաժողովրդական, համազգային դժգոհություն եւ ընդվզում. նույն ժողովուրդը, որ աղաղակեց «Կեցցէ կայսրը», կգոռա «Անկցի կայսրը»: Անհավանական է եւ անհուսալի, գոնե մինչեւ հանրաքվե:

Տարբերակ բ.- Տնտեսական, քաղաքական եւ ռազմական ու բարոյական ճնշման տակ իշխանությանց տեղատվություն եւ կամավոր ինքնահրաժարում: Անհավանական: Նախ իշխանությունները համոզված են, որ ճիշտ ուղու վրա են, վճռական են, եւ ժողովուրդը թույլ չի տա, եթե դեռ չի հասել (ա) տարբերակի վիճակին:

Տարբերակ գ.- Ուժային հեղաշրջում, իշխանությունների տապալում: Կարող է կիրառվել իբրեւ վերջին հնարավորություն: Առայժմ կենտրոնի համար ոչ նախընտրելի

բունքային դաշնակցականներ: Իսկ եթե պատմության անիվը շրջվե՞ց:

Ընդհանրապես սա աբսուրդ է, նույնիսկ եթե դաշնակցության կեցվածքի մեջ իշխանատենչություն կա (բնական եւ արդար ցանկություն): Կարծում եմ ՀՀՇի եւ ՀՅԴի միջեւ չփման եզրերը բացարձակ են եւ բնական էր ա՛յս համագործակցությունը, քան յոթանասունամյա հետեւողական դաշնակատյացությամբ փառաբանված համայնավարության հետ: Տարաձայնությունները բնական են, բայց ոչ անհաղթահարելի: Մի՞թե հնարավոր չէր ՀՀՇի հետ համագործակցաբար հետզհետե ուժեղացնել Հայաստանը, թիկունք կանգնել 100 տարի սկզբունք դարձած, 1918ին ծնաք բերած եւ կորցրած անկախության, հզորանալ միասին եւ վաղը, թեկուզ քաղաքական տարաձայնությամբ՝ կազմել համաձայնական խորհրդարան եւ այս տառապյալ ժողովրդ-

ԱՌԱՆՑ ՀՐԱԺԱՐՎԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ

ԵՐՎԱՆԴ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

բանասիրական գիտությունների թեկնածու, «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր

դագին արշավանք է ծավալվել հասարակական գիտակցության եւ գործունեության բոլոր ոլորտներում ու մակարդակներով՝ կենցաղից մինչեւ խորհրդարան: **«Ռուս ժողովրդի դեմ ատելություն սերմանող, հայ ժողովրդի պահանջատիրությունից հրաժարվող, Արցախի հիմնախնդիրը ծախող իշխանատենչ անձանցից վերածվեցին իշխանության անընդունակ, Արցախի հայաթափման պատճառ դարձած եւ այսօր արդեն հայ ժողովրդի գոյությունը վտանգող անհեռատես արկածախնդիրների, որոնք հանուն անիրագործելի անկախության, կենտրոնին դիմադրելու անհեթեթ ինքնահաստատման պատրաստ են իրենց հիվանդագին հպարտության զոհասեղանին դնել նաեւ այս մի ափ մնացած հայրենիքը»:**

Ահա մոտավորապես տրամաբանական այն շղթան, որ մտածվեց կենտրոնի հասարակագիտական ինչ-որ փորձասենյակում, ճշվեցին մեթոդները, գտնվեցին կրողները եւ մանավանդ օգոստոսյան Հռչակագրի ընդունումից հետո հետեւողական ընթացքով սրսկվեց հայ ժողովրդի գիտակցության մեջ ի Հայաստան եւ ի Սփյուռս աշխարհի, այո՛, այո՛, նաեւ Սփյուռքում: Քարոզչական այս մեքենան գործում էր հստակ ա.- **տնտեսական**, բ.- **քաղաքական** եւ գ.- **ռազմական** հենքի վրա:

ա) Տնտեսական հենքը արտահայտվեց նախ Արցախի շրջափակումով, ապա Հայաստանի: Նպատակն ու հույսն էր ժողովրդի գերխնդիրը դարձնել ստամոքսը, կիսանոթի ժողովրդի զայրույթն ուղղելու իշխանությունների դեմ: Համամիութենական չքավորությունն ավելի ցայտուն դարձավ Հայաստանում: Արդյունքում սակայն Մոսկվայում ստիպվեցին զարմանալ, որ նույնիսկ այս պայմաններում ժողովուրդը դրսեւորում է ազգային բարձր գիտակցություն, հասկանում է կատարվածը եւ հույս չի ներշնչում, թե առանձնակի դժգոհությունները կարող են վերածվել համաժողովրդական ընդվզումի: Կատարվում էր ելակետային սխալը. Արցախի հիմնահարցը երկար ժամանակ համառորեն ներկայացվում էր որպես սոցիալական խնդիր, ու այդպես էլ չհասկացան, որ Արցախի հայության, ապա եւ ամբողջ հայության համար ազգային ինքնահաստատման խնդիր է: Քարոզչական այս սայլի անիվը քառակուսի դուրս եկավ, թեեւ չի կորցրել իր արժեքը եւ տնտեսական զրկումները դեռ կշարունակվեն:

բ) Ավելի նենգ էր ու նպատակասլաց քաղաքական հենքը: Կենտրոնական լրատվական բոլոր միջոցներով ու կարողությամբ տարվեց հայ ժողովրդի վարկաբեկման հետեւողական աշխատանք՝ Խորհրդային Միության հասարակական կարծիքը հայ ժողովրդի արդար պահանջների դեմ հանելու համար: Ամենօրյա լուտանք թափվեց ժողովրդի ու շարժման գլխին, իսկ ծերբակալված ղեկավարները դարձան անհանդուրժելի, երբ դարձան իշխանություն: Իսկ երբ այդ երիտասարդ, անփորձ քաղաքագետնե-

փելի անկախության պահանջի, Խորհրդային Միության կազմից դուրս գալու ձգտումի, որովհետեւ վիրավորված ազգային արժանապատվությունը վաղ թե ուշ դառնում է անտեղիտալի: Մյուս մեծ ազգօգուտ արդյունքը եղավ ազգի գոյաբանական գիտակցության բարեփոխումը՝ ուրիշին ապավինելու անզորությունից իր ճակատագիրը սեփական ուժերով տնօրինելու հաստատակամության:

գ) Ռազմական կամիքներ եղել էին վաղուց, անտարբերություն Սումգայիթում, Բաքվում, Ջվարթնոցի օդանավակայան, սահմանամերձ գոտու վրա հրահրումներ եւ վերջապես ինքնազսպումի կորուստ՝ ուղղակի զորարշավ Հայաստանի սահմաններից ներս՝ օդային եւ ցամաքային ողջ հնարավորություններով: Այս անգամ բախտներս բերեց, որ ծով չունեինք: Թե չէ, ռազմանավերն էլ չէին ուշանա: Սակայն կոպիտ ուժի կիրառումը նույնպես դարձավ կարիճի ինքնախայթոց: Վերջին շրջանի չհայտարարված պատերազմը հոգեփոխեց նույնիսկ ամենապահպանողականներին: Անկախության վճիռը դարձավ միակ հնարավոր ելքը: Մեր համոզումով, ռազմական այս ագրեսիան եւ հետեւողական հակահայկական քարոզչությունը նպատակ ունեն նաեւ հայ ժողովրդի այսպես կոչված **ռուսական կողմնորոշման** գիտակցական ապակողմնորոշում, ճիգ է թափվում կենտրոնի նկատմամբ մեր ժողովրդի դժգոհությունը մղել հակառուսական հունով, այն վերածել ռուս ժողովրդի դեմ միտումի. սա առաջին հերթին չի բխում ռուս ժողովրդի շահերից, ուրեմն կատարվում է ռուս ժողովրդի դեմ: Արդյոք սրանք գլոբալ հակառուսականության քաղաքականության սկզբնատարրեր չե՞ն:

Ահա անզեն աչքով իսկ տեսանելի նախադրյալները Հայաստանում իշխանության փոփոխության անհրաժեշտությունը հիմնավորելու համար: Ավելացնենք սրան նաեւ Արցախի հիմնահարցի հետզհետե ձգձգությունը՝ որպեսզի ցույց տա, որ Հայաստանի իշխանությունները անզոր են բարվոքել վիճակը առանց կենտրոնի: Կենտրոնը հստակորեն գիտի, որ Արցախը դեպի անկախություն ընթացող Հայաստանի ոտքերից կախված անշարժելի կշռաքար է եւ դեռ կարող է օր օրի վրա ծանրացնել դրությունը, ոչ այնքան ի հաճույս Ադրբեջանի, այլ ի հեճուկս Հայաստանի: Գորդյան հանգու՞յց է: Ոչ: Պարզապես Միութենական պայմանագրի ստորագրման եւ անկախության գործընթացի կասեցման նախապայման, այլ խոսքով հանրաքվեի արգելակում՝ թույլ չտալու կայսրության կառույցի տարրալուծում: Ահա բանալին: Եւ **յուրաքանչյուր անհատ, ուժ կամ կազմակերպություն, որ պիտի գա փոխարինելու այս իշխանության, պիտի գա ի սկզբանե Կրեմլի հետ համաձայնված եւ պատրաստակամ՝ ստորագրելու Միութենական պայմանագիրը եւ կասեցնելու անկախության գործընթացը**: Կուզեք դա անվանեք դավադրություն, նույնիսկ դավաճանություն: Միեւնույնն է, նրանք գալու են իբրեւ **փրկություն**, մոտավորապես **«օրհնվի էն սհաթը»** եւ կամ **11-րդ կարմիր բանակի** օրինակով: 180 տարի է փառաբանում ենք **սհաթը**, 70 տարի է գոհաբանության աղոթք ենք մատուցում ԽՄԿԿ-ին, իսկ առաջիկա հարյուրամյակին գոհություն կտանք Աստուծո, որ մեզ պարգեւեց Կրեմլի հետ դաշնակցելու խելամտությունն ունեցող փրկարար հայորդիների, որոնք **ստիպված եղան համաձայնվել** գրավել իշխանությունը: Իսկ որ դրանք լինելու են հայորդիներ,

տարբերակ է՝ խուսափելու համար վիլնյուսյան իրավիճակից, համաշխարհային հասարակական կարծիքը կարող է նաեւ մի քանի ամսով հետաձգել կանաչ դրամի փրկարար հոսքը դեպի Խորհրդային Միություն:

Տարբերակ դ.- Այսօր իշխանության վրա գտնվող ընդգծված անձանցից գտնել ժողովրդի կողմից համեմատաբար ընդունելի մի անուն, կատարել թվացյալ տեղափոխություն, ուժեղացնել նրա հեղինակությունը եւ իշխանությունը տնտեսապես, քաղաքականապես եւ... ռազմապես: Այդ ընտրյալը կարող է լինել ոչ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի համախոհ, հավանաբար արտաքո ՀՀՇի, չի բացառվում նաեւ որ լինի ՀՀՇից, պարզապես այս դեպքում ենթադրելի է, որ այդ իշխանավորը հրաժարվել է ՀՀՇի սկզբունքներից եւ Հռչակագրի ոգուց: Հավանական տարբերակ է, իշխանության վերին էշելոններում նկատելի են հակասության նախանշաններ: Տիրոջ գործը պիտի լինի խորացնել դրանք: Հիշենք Եղիշէ պատմիչի նկարագրությունը Միհրներսեհի առաքելության:

Տարբերակ ե.- Հեղաշրջական մեթոդով փոխվում է դինաստիան, այսինքն ավարտվում է ՀՀՇի իշխանությունը եւ գալիս են.

1. *Համայնավարները* ամբողջապես չեն կորցրել իրենց հնարավորությունները, բայց վարկաբեկված են նույնիսկ հաչս Կրեմլի, թեեւ դեռ հավատարիմ: Կարող են հանդես գալ միայն որպես դաշնակցային եզր:

2. **ԱԻՄ, ՍԻՄ, Հայաստանի հանրապետական կուսակցություն**, իշխանության բարձրանալ չեն կարող, ո՛չ առանձին, ո՛չ միասին, չունեն տեսակարար կշիռ եւ հանրային բարենպաստ կարծիք, մանավանդ, որ Աշոտ Նավասարդյանը դեմ է արտահայտվում իշխանության փոփոխության («Հայք», կլոր սեղան):

3. **Ռամկավարներ եւ Հնչակյաններ**, նոր են կազմավորվում Հայաստանում, սակայն բազմիցս հայտարարել են պաշտոնապես եւ գործնապես իրենց զորակցությունը իշխանություններին, նրանց մամուլը օբյեկտիվ է իրադրության նկատմամբ եւ դժվար թե հույս ներշնչեն Մոսկվային:

4. Ըստ Հայաստանի կենտկոմի 1991 թվականի հունվարին պատրաստված **տեղեկանքի** կանխենթադրության, Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը մնում է միակ հնարավորը («Հայք»): Իսկ դա թերեւս տեղեկանք չի՞ եղել, այլ հանձնարարական: Այստեղ անմիջապես բացառենք այդ ինքնակոչ դաշնակցություն խմբակը, որը լավագույն դեպքում կարող է օգտագործվել իբրեւ հակակշիռ Հայ հեղափոխական դաշնակցության կենտրոնախույս գործունեության: Փաստարկներ եւ նախանշաններ կան:

ա. ՀՅԴ Հայաստանում հետզհետե դառնում է զգալի ուժ ե՛ւ թվով, ե՛ւ կարողականությամբ:

բ. Հերյուրա՞նք է համագործակցությունը համայնավարների հետ: «Ուրբաթ» թերթը «Խորհրդային Հայաստան» թերթի զավակն է: Համայնավար մամուլը վաղուց ի վեր բարեհաճ է դաշնակցության նկատմամբ, երկուստեք եղել են համագործակցության կոչեր՝ Խուրշուդյան, Ստեփան Պողոսյան, այսօր Արամ Սարգսյան այս կողմից, Հրայր Մարուխյան մյուս կողմից (պատրաստ ենք համագործակցել «մաքրուած» համայնավարների հետ), մանավանդ առկա է բազմաթիվ անվանի եւ անանուն համայնավարների դավանափոխություն: Եթե սրանք ընդունակ էին անսկզբունք համայնավարներ լինել, արդյոք կդառնա՞ն սկզբ-

դին հուսո հորիզոններ ցույց տալ:

գ. ՀՅԴ մամուլի, մանավանդ սփյուռքահայ մամուլի ջանադիր «քննադատությունը» այսօրվա իշխանությանց, հետեւողական վարկաբեկում մանավանդ պահանջատիրության եւ հայ-թուրք հարաբերությունների ոլորտում, Արցախի հարցում: Սկսել են խոսել արդեն Հայաստանի իշխանության վարքագիծը սանձելու («Հայրենիք») եւ կարմիր գիծը անցնելու մասին (Նազարեթ Բերբերյան) եւ այլն:

Արդ, կա իշխանության փոփոխության անհրաժեշտությունը Կենտրոնի կողմից: Եւ կան նախապայմաններն ու թերեւս նաեւ այլ տարբերակներ: Կենտրոնի ցանկությունը թվում է, թե կասկած չի հարուցում: Բայց արդյոք անկասելի՞ է: Ոչ: Կասելի է:

Ա. Հայաստանի իշխանությունները հրաժարվելու իրավունք չունեն: Նախ նրան ընտրող ժողովուրդը դեռ չի ասել իր համաժողովրդական «ոչ»ը, ուրեմն հրաժարումը կլինի առնվազն դասալքություն:

Ապա, եթե յուրաքանչյուր փոխարինող պիտի գա նախապես Կրեմլի հետ զիջումների պատրաստ (գինն ու չափը կմնա իրենց խղճին), հետեւաբար **ճակատագրորեն անխուսափելի զիջումների պետք է գնա ժողովրդի կողմից ընտրյալ իշխանությունը**, եւ ժողովուրդը կհասկանա նրան: Քաղաքականության մեջ տեղատվությունները միշտ հնարավոր են, վաղվա մակընթացությունը պատրաստելու համար: Բայց դա չէ հարցը: Վտանգավորը հետեւյալն է. **ով որ պիտի գա, պիտի գա ի սկզբանե անհաստատակամ եւ զիջումների պատրաստ, իսկ այդ դեպքում անկանխագուշակելի է հետագա անընդհատական զիջումների շղթան**: Կստացվի 70-ամյա կոմունիստական իշխանության տարբերակ: Հետո, պիտի գա ժողովրդի կամքի հակառակ, նրան պարտադրվելով (թերեւս եւ նոր արյունահեղությա՞մբ), ուրեմն եւ ինքնահաստատման համար անպայման **կդադարի ժողովրդավար լինելուց**: Իսկ ներկա իշխանության զիջումների տարողությունը գուշակելի է, իշխանությունը ազգային է իր ձգտումներով եւ հույս ունենք խամաճիկ չի դառնա: Սխալ չհասկացվենք: Սա կոչ չէ զիջումների եւ ոչ էլ նախարդարացում իշխանության զիջողական քայլերի: Խոսքն այն մասին է, որ **եթե լինելու է ճակատագրով անխուսափելի զիջման անհրաժեշտություն, ազգը եւ հայրենիքը վերահաս ստույգ վտանգից փրկելու համար** (իսկ դա չի բացառվում, չմոռանանք, որ Հոկտեմբերյան հեղափոխությունն անգամ չհանդուրժեց Անդրկովկասի օտարումը Ռուսաստանից), ապա **զիջումների գնանք այս իշխանության հետ**, որին ընտրել ենք մենք, եւ ընտրել ենք հույսով: Իշխանությունն իրավունք չունի ի դերեւ հանել այդ հույսերը, բոլոր հնարավորությունները դեռ սպառված չեն:

Բ. Հավատում ենք ժողովրդի գոյապահպանական բնազդին, պատմությունը ապացուցել է, որ ճակատագրական արհավիրքի պահին մեր ժողովուրդը գիտի հավաքվել իրար գլխի եւ բռունցք դառնալ: Ցանկալի է պարզապես, որ այդ համախմբվածությունը գա արհավիրքից առաջ եւ համաձայնական կառավարություն ունենանք նոր ընտրությունների եւ խաղաղ պայմաններում: Մեզ պետք չեն ոչ հեղափոխություն, ոչ հեղաշրջում: Պահն է աշխարհին ապացուցելու, որ ընդունակ ենք հանդես գալ որպես միասնական ժառանգորդը մեր չորս հազարամյա քաղաքակրթության: ■

digitised by A.R.A.R.@

Կրեմլինի գեր-Պինոքիոն

Կը խորհիմ որ 1988էն ասդին հայերը սկսան ամէն օր քիչ մը նուազ սիրել Խորհրդային Միութեան նախագահ պրն. Միխայիլ Սերգեւիչ Գորբաչովը, ու երբ սիրոյ աստիճանաչափը իջաւ զերոյի, անկէ ետք ատելութիւնը ծնաւ եւ օրըստօրէ քիչ մը աւելի աւելցաւ Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարին դէմ, որ վերոյիշեալ նոյն անձն է: Այսօր ատելութիւնը հասած է իր գագաթին: Գորբաչովի անուան արտասանութիւնը այժմ պարզապէս խորշանք կը յառաջացնէ հայերուս մօտ: Անուն մը՝ որ դեռ հինգ վեց տարիներ առաջ այնքան ախորժալուր կը հնչէր, եւ նայուածքներու առջեւ կը բանար կապոյտ երկինքներու խոստումը եւ բարութիւնը:

Չեմ խորհիր որ Գորբաչով փոխուած է: Չեմ հաւատար թէ այսօր Խորհրդային Միութեան նախագահը այն անձը չէ, ինչ որ էր երէկ:

Մե՛նք է, որ նոյնը չենք: Հայերն են որ փոխուած են:

— Գորբաչով երբեք մեզի պիտի ստէ՞ր աւազակաբարոյ անձի մը նման, եթէ իրմէ չխնդրէինք բան մը, որ չունի, ինչպէս՝ արդարութիւնը: Մեզ պիտի խաբէ՞ր, եթէ իրեն չդիմէինք պահանջելով ոտնակոխուած մարդկային իրաւունքները: Վերջապէս՝ պիտի խարդախէ՞ր, պիտի նենգէ՞ր, պիտի կեղծէ՞ր, ապահովութեան երաշխիքներ պիտի տա՞ր եթէ երբեք ամէն անգամ իր դուռը չբախէինք խնդրելով, աղաչելով, պաղատելով որ Արցախի ժողովուրդին արդարութիւն ընէ, որ ազերիներու կողմէ Հայաստանի տնտեսական պաշարման շղթան քակէ, որ օրինական իշխանութիւնները հաստատէ Ստեփանակերտի մէջ, որ Սումգայիթի ոճրագործները պատժէ, որ Արցախի եւ Հայաստանի սահմանները պաշտպանէ դրացի զինեալ յելուզակներէն, որ, որ, որ...

Եթէ Գորբաչով այսօր Պինոքիօ մը, գեր-Պինոքիօ մը դարձած է, յանցաւորը ո՞վ է: Ծանենայն դէպս՝ ո՛չ ինքը:

Ամէն անգամ, մենք Գորբաչովը քիչ մը աւելի ճզմեցինք, հրմշտկեցինք ու պատճառ դարձանք, որ անոր քիթը մեծնայ ու երկարի նոր ստախօսութեամբ մը, այնքան՝ որ այդ գեր-քիթը այսօր ճեղքած է Հայաստանի սահմանները, հասած է Երեւան եւ թափանցած ամէն տան չմէն ներս: Այդ քիթն է, որ նուաճած է Գետաշէնը, Մարտունաշէնը, Ոսկեպարը, Ազատը, Կամօն եւ այլ հայկական կեդրոններ, որոնց բնակչութիւնը որսորդէն ահաբեկած երամի նման քշուեցաւ ամէն ուղղութեամբ, թռչուններէն շատեր տեղւոյն վրայ ձգելով իրենց փետուրները՝ իրենց արեան կաթիլներուն հետ:

Երկու միջոց կայ, որ պրն. Գորբաչովի քիթը վերստանայ իր բնականոն, նախապերեստրոյկական մեծութիւնը: Հայերը առանց վարանելու պէտք է առնեն մարդասիրական այդ քայլը, յանուն վերակառուցման, գլասնոստին, ժողովուրդներու մշտնջենական եղբայրութեան եւ վսեմագոյն հաւատալիքներու:

ա. Հայերը պէտք է յայտարարեն, թէ Արցախը կը պատկանի Ադրբեջանի, թէ հոն գտնուող եկեղեցիները, ինչպէս Գանձասարը, աղուանական են՝ ոչ թէ հայկական: Հետեւաբար Արցախի հայերը... հայեր չեն, այլ՝ աղուան թուրքեր, որոնք կը սպասեն Բաքուէն եկած չէյխի մը կողմէ թլփատուելու:

բ. Հայաստանը անկախութեան գործընթացին մէջ չի գտնուիր: Հայերը դէմ են նման անյարիր գաղափարի մը: Անոնք դէմ են նաեւ ամէն տեսակի նոր դաշնակցութեան մը, որ հանրապետութիւններուն անտեղի ազատութիւններ շնորհելով, կը տկարացնէ Կրեմլինի կեդրոնաձիգ ուժը: Ի հարկին, անոնք կը պաշտպանեն սովետական հանրապետութեան ձեւ մը, որ կը կոչուէր ազատ, անկախ՝ իրար կապուած սերտ դաշինքով ստալինեան:

Առանց վերագրելու երկու կէտերու գործադրութեան, պէտք չէ զարմանալ եթէ Գորբաչովին մէջ այսօր արթնցած կը տեսնուի Իվան Ահեղին ոգին, կոփուած՝ ստալինեան պիոներական եւ կոմերիտական ճամբարներուն մէջ:

Հայերը անյապաղ պէտք է կատարեն իրենց Հաւատոյ Խոստովանանքը Կրեմլինի արձանեայ պատերուն տակ:

ԳՐ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

«Պայքար», 18 մայիս 1991

Նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի անպաշտօն այցելութիւնը Ֆրանսա, նախագահ Ֆրանսուա Միտերանի հետ մէկ ժամ տեւած խօսակցութիւնը, տեսակցութիւնները պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու հետ, որոնց շարքին նախկին վարչապետ եւ նախագահութեան թեկնածու Լորան Ֆաբիուսի, մեզ կը շահագրգռէ բազմաթիւ տեսակէտներով: Անպաշտօն որակուած այս այցելութիւնը մեզ պէտք չէ անհանգիստ ընէ: Արեւմտեան աշխարհին, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի համար, Հայաստանը տակաւին իրաւական անկախ պետու-

լուր չունէր պատահարներէն: Ամէն պարագայի, նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի բացատրութիւնները վստահաբար որոշ չափով քանդեցին պարտադրուած շրջափակումը՝ լրատուութեան մէջ:,

բ) Ֆրանսայի նախագահին բերնով յստակօրէն պարզուեցաւ, թէ այս հանգրուանին, Արեւմուտքը պատրաստ չէ զօրավիգ կանգնելու մեզի, անկախութեան, ինքնիշխանութեան մեր դժուարին երթին մէջ: Ուրեմն, Հայաստանի համար աւելի դժուարին առաքելութիւն մըն է դիւանագիտական ճկունութիւնը, մեր յայտարարած առաջադ-

ամբաստանել հայրենի իշխանութիւնները, առանց նկատի առնելու այն հանգամանքը, որ դիւանագիտութիւնը կարելիին գիտութիւնն է, այլ ոչ գեղեցիկ, իսկ այսօր՝ անիրագործելի սկզբունքներու ցուցադրութիւնը:

Կը թուի, թէ կեդրոնի հարուածը ժամանակաւորապէս մեղմացած է: Կայսերական ո՞ր պետութիւնը պիտի ուզէր կորսնցնել խաղաքարտ մը, կամ զիջի զայն: Արցախի ամբողջական պարպումը բնաւ ալ ձեռնտու չէ կեդրոնին, որովհետեւ պիտի կորսնցնէ Ադրբեջանի վրայ ճնշելու ամենէն ուժեղ միջոցը:

ՅԱԿՈԲ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Նօթեր

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ

թիւն մը չէ, անդամ չէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, արտաքին դիւանագիտական ներկայացուցչութիւն չունի, կը մնայ անդամը Խորհրդային Միութեան, որուն նախագահը Միխայիլ Գորբաչովն է: Արեւմտեան պետութիւնները դեռ կը խուսափին ուղղակի յարաբերութիւններու մէջ մտնելէ Սովետական Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւններուն հետ եւ իրենց գլխաւոր խօսակիցը Կրեմլի կեդրոնական իշխանութիւնն է: Եւրոպան յատկապէս, մտահոգուած է Սովետական Միութեան կայունացման հարցով եւ բնաւ պիտի չուզեր իր յա-

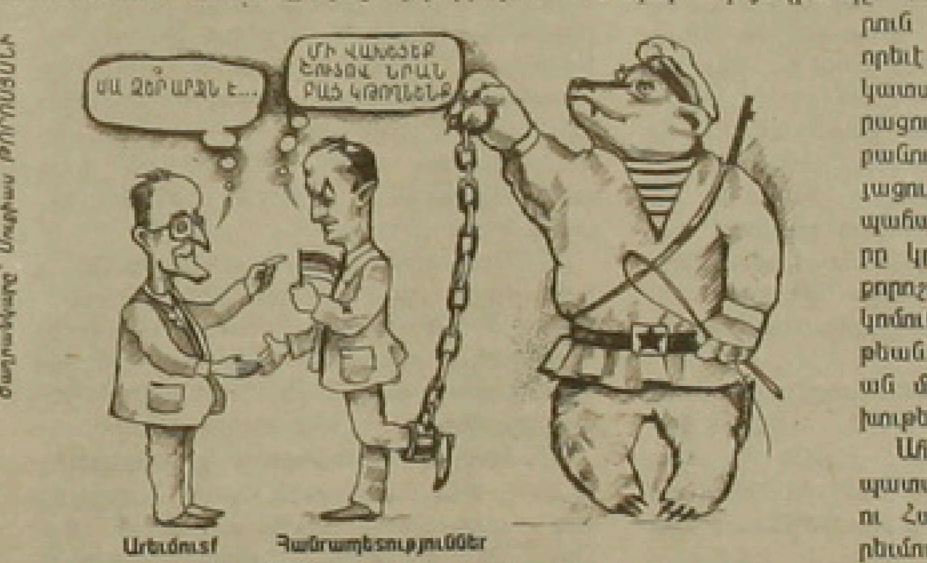

րաբերութիւնները սրել Գորբաչովի հետ, քանի որ Եւրոպայէն սովետական զօրքերու հեռացման նախապայմանը Գորբաչովի իշխանութեան գլուխ մնալն է: Այլապէս, իշխանութեան որեւէ փոփոխութիւն, պիտի նշանակէր զինուորականներու վերադարձը, սովետական զօրքերու հեռացման առկախումը եւ Արեւելեան Եւրոպայի ապակայունացումը:

Այս լոյսին տակ դիտելով Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի այցելութիւնը Ֆրանսա եւ նախագահ Միտերանի հետ խօսակցութիւնները, եթէ անպայմանօրէն չեն նշանակեր առանձին հանրապետութիւններու հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու քաղաքական շրջադարձ մը Ֆրանսայի կողմէ, այսուհանդերձ քայլ մը առաջ են առանձին հանրապետութիւններու իրավիճակի ճանաչման հարցով:

Արտասահման իր առաջին շրջագայութեան ընթացքին կարելի չէր եղած Լեւոն Տէր-Պետրոսեան - նախագահ Պուշ հանդիպում մը կայացնել: Ոմանք պիտի ուզէին այդ շրջագայութեան կազմակերպչական թերութեան վերագրել զայն: Անկասկած կար այդ թերութիւնը: Սակայն, հարցը դիտելով քաղաքական այս ֆոնի վրայ, թէ Միացեալ Նահանգները եւ Արեւմուտքը որեւէ նախաձեռնութիւն չեն առած ճանչնալու սովետական հանրապետութիւններու անկախութեան հռչակագիրները, ապա պարզ կը դառնայ, որ նախագահ Պուշ պիտի փախուստ տար Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի հետ հանդիպելու գաղափարէն, չվշտացնելու համար կեդրոնական իշխանութիւնն ու նախագահ Գորբաչովը, որուն հետ համաշխարհային հարցեր լուծելու հարկադրանքին տակ կը գտնուի:

Այս այցելութիւնը կրնայ գործնական գետնի վրայ լուծած չըլլալ մեր ժողովուրդի հիմնահարցերէն որեւէ մէկը: Բայց կարեւոր էր քանի մը պատճառներով:

ա) Հայաստանի դիւանագիտութիւնը ճեղք մը բացաւ սովետական զանգուածային լրատուութեան միջոցներուն՝ Հայաստանի նկատմամբ կիրարկուող շրջափակման մէջ եւ յաջողեցաւ նախագահական մակարդակի վրայ հայկական տեսակէտները պարզել Ֆրանսայի նախագահին: Նախագահ Միտերան մէկ կողմէ կը կրկնէր, թէ իր երկիրը շահագրգռուած է կայուն Սովետական Միութեամբ մը, միւս կողմէ կ'ըսէր, թէ բնաւ գաղափար չունէր Հայաստանի եւ Արցախի մէջ պատահած բռնարարքներէն: Դիւանագիտական պատասխա՞ն մըն էր Միտերանինը, թէ իսկապէս

րանքները նուազագոյն կորուստներով իրագործելու համար:

Այդ ճկունութիւնը Հայաստանը ցուցաբերեց հանրաքուէի եւ Արցախի հարցին կապակցութեամբ, բայց հանդիպեցաւ կեդրոնական իշխանութեան գրոհներուն, որուն միացան ներքին եւ արտաքին հայկական որոշ հոսանքներ:

Հայաստանի եւ Արցախի մէջ զինուորական գործողութիւնները անգամ մը եւս հաստատեցին, թէ Սովետական Միութիւնը ո՛չ մէկ պատրաստակամութիւն ունի ընդունելու անկախ գոյավիճակը հանրապետութիւններուն եւ սահմանային որեւէ փոփոխութիւններ կատարելու՝ ինչ արդարացուցիչ պատճառաբանութիւն ալ ներկայացուի: Կայսրութեան պահպանութեան շահերը կը պահանջեն դիրքորոշուիլ Ադրբեջանի կոմունիստ իշխանութեան կողքին, եւ արեան մէջ խեղդել անկախութեան շարժումները:

Ահա այս էր որ պատահեցաւ Արցախի ու Հայաստանի մէջ Արեւմուտքի անտարբեր, չըսելու համար քաջալեր նայուածքին տակ:

Հայաստանի ճկուն քաղաքականութեան դրսեւորումներէն մին էր Արցախի հարցը Ադրբեջանի հետ բանակցութեամբ լուծելու առաջադրանքը՝ ինչ որ որակուեցաւ «դաւաճանական» արարք:

Եթէ ճիշդ են այդ որակումները կատարողներուն ամբաստանութիւնները, ապա կարելի է հարց տալ, թէ ի՞նչ տարբերակ կ'առաջարկեն իրենք: Զինուորական քայլե՞ր: Մի՞թէ այսօր Հայաստանն ունի զինուորական այդ հնարաւորութիւնները դիմադրելու Ադրբեջանին եւ սովետական բանակին: Կ'արժէ՞, յանուն գեղեցիկ լոզունգներու, ամբողջական տեղահանութեան սպառնալիքին տակ դնել Արցախի ժողովուրդն ու վտանգել Հայաստանի ֆիզիկական գոյութիւնը: Հարցեր են ասոնք, որոնք կարելի չէ լուծել միտինգներու ամբոխավարական մթնոլորտին եւ թերթերու սիւնակներուն մէջ, չարաշահելով ժողովրդային լայն խաւերու ազգային զգացումները:

գ) Իր Ֆրանսա այցելութեան ընթացքին, Լեւոն Տէր-Պետրոսեան, հայկական կազմակերպութիւններու հետ իր հանդիպման ընթացքին կը փորձէր համոզել, թէ միջազգային քաղաքական այս բարդ պայմաններու տակ, թողլքուած Սովետական Միութենէն եւ թողլքուած Արեւմուտքէն, հնարաւոր չէր անկախութիւնը շալկած ընթանալ առաջին պլանի վրայ, այլ, ճկուն ռազմավարութեամբ մը, ներկայացուած պատեհութիւնները լաւագոյնս օգտագործելով դառնալ ինքնուրոյն եւ սպասել իրադրութեան բիւրեղացման:

Մենք պէտք է կարողանանք տեսնել, թէ Ադրբեջանի կոմունիստ վարչակարգը, Մութալիբովի գլխաւորութեամբ, իշխանութեան վրայ է կեդրոնի նեցուկով: Ադրբեջան եւս ունի անկախութեան իր ձգտումները, իսկ կեդրոնը անընդհատ կը խաղարկէ Արցախի հարցն ու կը չարաշահէ ազգամիջեան պայքարները՝ հսկայական պատուարներ ըստեղծելով հարցի լուծման խաղաղ միջոցներուն առջեւ: Մենք է որ պէտք է նեղ կացութեան մատնենք հակառակորդը, փակելու համար Մոսկուայի մեծին խաղերը, փոխանակ աժան պատրուակներ հայթայթելու: Որո՞ւն շահին օգտակար են այն յոխորտալից արտայայտութիւնները մեր չունեցած զինուորական կարողութեան մասին, կատարած ինչ-ինչ կասկածելի գործողութիւններու մասին, որոնց արդիւնքը եղաւ նաեւ Գետաշէնի եւ Մարտունաշէնի անկումը:

Ինչու՞ անպայմանօրէն դաւաճանութեամբ

Հետեւաբար, մենք պէտք է հասկնանք հայրենի իշխանութիւններուն ժամանակաւոր նահանջները, դիւանագիտական որոշ խաղերը, իրադրութեան այս պարտադրանքին տակ, խուսափելով Հայաստանի ներքին միասնականութիւնը ապակայունացնող քայլերէն:

դ) Եւ վերջապէս կայ էական հարց մըն ալ սփիւռքի կապակցութեամբ: Հայրենի իշխանութեան այս նեղ օրերուն, երբ ըսփիւռքի մէջ կը կատարենք քննադատութիւններ՝ մամուլով կամ այլ միջոցներով, արդեօք կ'անդրադառնա՞նք անոր ժխտական անդրադարձին մասին՝ հայկական գաղթօջախներու մէջ: Վստահութիւնն է որ կը խախտի, կենսական վստահութիւնը հայրենի ներկայ իշխանութեան հանդէպ, եւ տարանջատուած սփիւռքը՝ մասնակի եւ ծիծաղելիութեան հասնող առանձին-առանձին ձեռնարկներով չի կրնար համախմբել այս ժողովուրդը օրհասական պահուն: Պէտք չկայ խօսելու փաստերով: Անվստահելիութիւն սերմանելով հայրենի իշխանութեան հանդէպ, կու տանք մեր իսկ անվստահելիութեան փաստը: Ու կը զարմանանք, թէ ինչու՞ Հայաստանի եւ Արցախի վրայ կատարուած պետական այս ահաբեկչութիւնը, ցեղասպանութեան երանգ ունեցող զանգուածային սպանութիւնները բաւարար ուժգնութեամբ ոտքի չեն հաներ այս ժողովուրդը:

Պիտի գտնուին անշուշտ մարդիկ, որոնք պիտի հակաճառեն, հապա ու՞ր մնաց դեմոկրատական ազատութիւնը, իրաւունք չունի՞նք քննադատական խօսք ըսելու, ամէն ինչ հալած իւղի տե՞ղ ընդունինք:

Ո՛չ: Քննադատութիւնները էական են դեմոկրատական որեւէ իշխանութեան մէջ: Սակայն այս պարագային հարցը ա՛յն քննադատութեան մասին է, որ զուրկ է որեւէ հիմքէ, որուն հանդէպ կարելի էր ներողամիտ գտնուիլ բնականոն պայմաններու տակ, բայց ընդունելի չէ, երբ երկիրը կործանման սեմին գտնուելով, ոմանք քննադատութիւնը անուրդի վերածած են միավորներ շահելու համար:

Ամէն որ ըսելիքներ ունի: Քննադատելի շատ կէտեր կան հայրենի իշխանութեան վարքագիծին մէջ: Բայց յօնք շինելու տեղ աչք չհանենք: Նախ սկսինք մաքրելով սփիւռք կոչուած մեր այս տունը...: Շատ դիւրին է, արտասահմանեան հանգստաւէտ պայմաններու տակ խորհուրդներ բաշխել, քննադատութիւններ կատարել, մինչ կը զլանանք հայրենի հարցերու լուծման մեր դրական մասնակցութիւնը...:

«Նոր օր», 1 յունիս 1991

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. թ. հունիսի 15-ից մինչեւ հուլիսի 15-ը Հայաստանի Թեքեյան Մշակութային Միությունը անց է կացնում Արվեստի հանրապետական ամսօրյակ, որի հասույթը տրամադրվելու է զոհված մարտիկների ընտանիքներին եւ բռնագաղթածներին:

Այն հիմնարկ ձեռնարկությունները, որոնք կցանկանան այդ նպատակի համար դրամական միջոցներ տրամադրել Միությանը, փոխանցումներ կատարել հետեւյալ հաշվով՝

Հայաստանի հանրապետության պետբանկի գործ. վարչ. նո. 161106 ՄՖՕ 511005 կոոպ. բանկ «Որամ»

Հայաստանի Թեքեյան Մշակութային Միություն

հաշվ. համար 700001

digitised by A.R.A.R.@

ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՍԵՆԱՏԸ ՊԱՅՄԱՆ Է ԴՆՈՒՄ Խ. ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋ

Նախորդ համարում, քաղելով ամերիկյան սենատի «Կոնգրեշընըլ ռեքորդ» պաշտոնաթերթից, ներկայացրել էինք սենատի այն նիստի մանրամասն նկարագրությունը, ուր փոքրամասնական խմբի խոսնակ Ռոբերտ Դոուլը քննարկման էր առաջարկել թիվ 117 նախագիծը Խ. Միությանը տրվելիք հացահատիկային 1.5 մլրդ դոլլարի վարկի վերաբերյալ, ուր որպես պայման մեջբերվում էին Բալթյան երկրների եւ Հայաստանի նկատմամբ կենտրոնի վարած քաղաքականության փոփոխումը։

Ստորեւ՝ թիվ 117 որոշումը հատվածաբար։

Քանի որ՝

ա) Խ. Միությունը պաշտոնապես դիմել է Մ. Նահանգներին՝ իրեն 1.5 միլիարդ դոլլարի երկրագործական վարկ ապահովելու համար,

բ) վարչությունը ներկայումս քննարկում է խորհրդային այդ դիմումը, ինչպես նաեւ այդ դիմումին առնչակից պարտքը հանձնելու Խ. Միության կարողության հարցը, համաձայն 1978 թ. Երկրագործական օրենքի 202 (Ֆ) հոդվածի, որ նախատեսում է, թե «Ապրանքավարչային կորպորացիան չի կարող երկրագործական ապրանքների վաճառքի համար վարկ տրամադրել որեւէ երկրի, որը քարտուղարությունը գտնում է, թե ի վիճակի չէ պատշաճ կերպով մասնակցելու այդպիսի վաճառքին ուղեկցող պարտքը»,

գ) 1990 թ. Մ. Նահանգները Խ. Միությանը տրամադրել է 1 միլիարդ դոլլարի երկրագործական վարկ,

դ) ամերիկյան արտադրանքների արտահանումը արտաքին շուկա, ներառյալ Խ. Միություն, դրական ներգործություն ունենա Մ. Նահանգների առեւտրի բալանսի վրա,

ե) ամերիկյան երկրագործական ապրանքների արտածումը դրական ազդեցություն ունենա Մ. Նահանգների ֆերմերների եկամուտների եւ երկրագործական ապրանքների գները պահպանելու (պետական) ծրագրերի կատարման վրա,

զ) Մ. Նահանգները շատ լուրջ մտահոգություններ ունենան

1) Բալթյան երկրների եւ Խ. Միությունը բաղկացնող հանրապետությունների դեմ, ներառյալ Հայաստանում վերջերս զինյալ ուժերի օգտագործումը, ուժ գործածելու եւ բռնություն կիրառելու խորհրդային քաղաքականության հանդեպ, որի նպատակն է ճնշել դեմոկրատացման շարժումները եւ ինքնորոշման փորձերը։

2) Բալթյան երկների ազատագրվելու հստակ ցանկության հանդեպ բարի կամքի արտահայտությամբ բանակցություններին նստելու խորհրդային մերժումի կապակցությամբ։

3) Տնտեսության մեջ ազատ շուկայական արմատական բարեփոխումներ անցկացնելու գործում Խորհրդային կենտրոնական կառավարության ձախողումից։

է) Վստահելի տեղեկագրեր կան այն մասին, թե Խ. Միությունը իրեն տրված երկրագործական նախորդ վարկերն օգտագործել է ճնշում բանեցնելու համար հանրապետությունների վրա, հատկապես պրեզիդենտ Գորբաչովի՝ այսպես կոչված «Միութենական պայմանագրի» հետ համաձայնվելու հարցում,

ը) Խորհրդային կառավարության ավագ ներկայացուցիչներն ու քաղաքական ղեկավարները, ներառյալ խորհրդային նախկին արտգործնախարար Շեւարդնաձեն, վերջերս կոնգրեսի անդամներին բացատրել են, որ Խ. Միությունը խիստ կարիքն ունի երկրագործական վարկերի, եւ ասել են, թե նման վարկեր չապահովելու դեպքում հասարակական անկարգապահության իսկական վտանգ է սպառնում Խ. Միության մի շարք շրջաններում սննդեղենի բացակայության հետեւանքով,

թ) Խորհրդային կառավարության ավագ ներկայացուցիչները նշել են, որ իրենց կառավարությունը պատրաստ կլինի Մ. Նահանգներին երաշխիքներ տալու հետագա երկրագործական վարկերի արդար օգտագործման համար,

Հետեւաբար Սենատը՝

ա) հավատում է, որ հետագա ամիսներին Խ. Միությունում սննդեղենի սակավության պատճառով հասարակական կարգի խանգարման վտանգը իրական է, եւ թե այդպիսի խանգարումները կարող են երկիրն առաջնորդել քաղաքական ռեժիմների մթնոլորտին՝ լրջորեն վտանգելով «գլասնոստ»ի եւ «պերեստրոյկա»ի քաղաքականության տակ ձեռք բերված առաջադիմությունը

բ) Պահանջում է (ամերիկյան) վարչությունից փույթով եւ զգուշությամբ ամբողջացնել երկրագործական վարկի դիմումի քննությունը

գ) Գտնում է, որ այդ քննությունը պետք է հաշվի առնի նաեւ այդ վարկի առընչակից պարտքերը մարելու Խ. Միության կարողականությունը

դ) Վերահաստատում է իր շատ խոր մտահոգությունը Բալթյան եւ բաղկացուցիչ մյուս հանրապետությունների նկատմամբ խորհրդային քաղաքականության առթիվ, ներառյալ Բալթյան երկրների հետ բարի կամեցողությամբ բանակցություններ վարելու գործում խորհրդային կառավարության մերժողական ընթացքը, եւ (ամերիկյան) վարչության վրա պարտականություն է դնում հայտարարելու իր այն ակնկալությունը, թե պետք է հասնել մի համաձայնության, որը թույլ կտա Բալթյան երկրներին իրականացնելու իրենց քաղաքական իղձերը, հաչս Խորհրդային կառավարության չեշտելու, թե այդպիսի հարցերն անխուսափելիորեն իրենց ներգործությունը կունենան Մ. Նահանգների եւ Խ. Միության հարաբերությունների եւ այդ հարաբերություններին վերաբերող ամերիկյան բոլոր որոշումների վրա, ներառյալ երկրագործական վարկ ապահովելու հարցում նպաստավոր որոշում առնելու մեր ցանկության վրա։

ե) Ուժգնորեն պահանջում է (ամերիկյան) վարչությունից... այդ վարկը չապահովել, մինչեւ որ հստակ եւ պարտավորիչ երաշխիքներ չապահովվեն Խորհրդային կառավարությունից, թե Խ. Միությունը այդ վարկերը չի օգտագործելու՝

1) Նեցուկ կանգնելու զինվորականությանը, անվտանգության կամ Կոմկուսի ապարատին, խորհրդային ժողովրդի հաշվին։ Ընդհակառակը, խորհրդային կառավարությունը պետք է ներկայացնի մանրամասնյալ մի հայտարարություն այդ վարկերի օգտագործման պլանների մասին, որի նպատակը պետք է լինի այդ վարկի արդյունքների հավասարաչափ, ոչ-քաղաքական եւ մարդասիրական սկզբունքներով բաշխումը խորհրդային ամբողջ բնակչությանը։

2) Ճնշում գործադրելու Բալթյան երկրների եւ Խ. Միությունը բաղկացնող հանրապետությունների վրա, որպեսզի թիկունք կանգնեն՝ այսպես կոչված «Միութենական պայմանագրին» եւ կամ որեւէ ուրիշ բռնադատական կամ քաղաքական նպատակների։

է) Երբ (ամերիկյան) վարչությունը գտնի, որ Խ. Միությունը լրացնում է (վերոհիշյալ բոլոր) պայմանները, (Սենատը) հանձնարարում է վարչությանը ընթացք տալ Խ. Միության 1.5 միլիարդ դոլլարի երկրագործական վարկի դիմումին։

ը) Երբ ընթացք տրվի խորհրդային դիմումին, (Սենատը) հանձնարարում է վարչությանը այդ վարկը տալ առանձին՝ 500 միլիոն դոլլարանոց հատվածներով, եւ երկրորդ ու երրորդ հատվածների տրամադրումը կատարել այն պայմանով, որ նախորդ հատվածի կամ հատվածների օգտագործումը կատարվեին գոհացուցիչ մակարդակով, ըստ խորհրդային կառավարության նախապես տված երաշխիքների։

թ) Պարտականություն է դնում (ամերիկյան) վարչության վրա, որեւէ նոր վարկի կամ տնտեսական համագործակցության շուրջ բանակցություններում ընդգրկել նաեւ շարունակական խիստ զգուշացումներ այն մասին, որ խորհրդային տնտեսական դիլեմայի լուծման հարցում երկարաժամկետ միակ դեղամիջոցը տնտեսության ազատ շուկայական սկզբունքներով արմատական ռեֆորմն է։

ժ) Հաստատում է սույն որոշումը մասնակիորեն նաեւ իբրեւ պատասխան՝

1) 12 հունիս 1991 թ.-ի պատմական քայլին՝ երբ նախատեսվում են ազատ ընտրություններ Ռուսական հանրապետությունում։

2) 23 ապրիլի 1991 թ-ին Խ. Միության կենտրոնական կառավարության եւ հանրապետություններից 9-ի հանդիպմանը, եւ այդ հանդիպման ընթացքում կենսական մի շարք հարցերի շուրջ կայացած համաձայնություններին, ներառյալ կողմերի միջեւ գոյացած համաձայնության՝ այս տարվա ընթացքում ազգային ազատ եւ բաց ընտրություններ կայացնելու ուղղությամբ։

■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հայաստանի մարզիկների հաջողությունը միջազգային մրցասպարեզներում

Չեխոսլովակիա

Այս երկրի Ռիմանկա Սոբոտա քաղաքում տեղի ունեցած ճատրակի միջազգային մրցաշարի մասնակիցների թվում էր նաեւ Հայաստանի թիվ առաջին ճատրակորդը՝ Սմբատ Լպուտյանը։

Երեւանցի գրոսմայստերն ամբողջ մրցաշարն անցկացրեց վատառողջ վիճակում։

Մեկնարկային տուրում չեխ գրոսմայստեր Պլախետկայի հետ խաղաց նույնիսկ բարձր ջերմությամբ եւ բնականաբար պարտություն կրեց։

Առաջին 6 տուրից հետո Լպուտյանն ուներ ընդամենը 3 միավոր եւ թվում էր բարձր տեղերի համար պայքարելն այլեւս անիմաստ է։ Սակայն այդպիսին չէ հայ գրոսմայստերը։ Իրեն հատուկ համառությամբ Լպուտյանը գործի լծվեց եւ վերջին 7 հանդիպումներում ընդամենը կես միավոր կորցրեց։ 13 հնարավորից վաստակելով 9,5 միավոր, Սմբատ Լպուտյանը, ոչ միայն արժանացավ առաջին մրցանակին, այլեւ իր անհատական գործակիցների թիվն ավելացրեց 13 միավորով։ Այն հիմա մոտ է 2600-ի սահմանագծին։

Հոլանդիա

Վասսենաար քաղաքի «Բլաու-Ձվարտ» ակումբի կողմից 13-14 տարեկան ֆուտբոլիստների համար ամեն տարի կազմակերպվող միջազգային հերթական մրցաշարը բավականին ներկայացուցչական էր։

Մասնակիցների թվում էին Հոլանդիայի 10, Բելգիայի 3, Գերմանիայի 2, Դանիայի 2, Ֆրանսիայի, Լյուքսեմբուրգի եւ Հայաստանի մեկական թիմեր։ Մրցաշարն արագընթաց էր։ Այն տեւեց ընդամենը 2 օր։ Թիմերն օրական 4 խաղ էին անցկացնում, յուրաքանչյուրի ընդհանուր տեւողությունը 30 րոպե ժամանակով։ Մեր հանրապետությունը ներկայացնում էր «Արարատ» ակումբի պատանեկան հավաքականը։

«Արարատ»ը նախնական փուլի խմբային մրցաշարում միեւնույն 2:0 հաշվով հաղթեց Հոլանդիայի «Նակ», Բելգիայի «Տուր-Նորտ», 1:0 հաշվով՝ «Բլաու-Ձըվարտ», Գերմանիայի «Հորստեն» թիմերին, քառորդ եզրափակիչ խմբային մրցաշարում 4:0 հաշվով Հոլանդիայի «ՎՎՎ-03» ակումբին, 0:0 հաշվով ավարտեց հանդիպումները Դանիայի «Իկաստ» եւ «Վիբորգ» թիմերի հետ եւ եզրափակիչի ուղեգիր ձեռք բերեց։

Առաջին տեղի համար մրցավեճում մեր թիմի մրցակիցն էր Գերմանիայի «Ֆորտունան»։ Խաղի հիմնական ժամանակն ավարտվեց ոչ-ոքի, սակայն լրացուցիչում՝ 1:0 հաշվով հաղթեցին հայ պատանիները, որոնք էլ արժանացան գլխավոր մրցանակին։

- Ամեն ինչ գերազանց էր կազմակերպված։ Մեզ ընդունեցին հոլանդական ընտանիքներում։ Մենք հյուր եղանք նաեւ «Այաքս» եւ «Հաագա» պրոֆեսիոնալ հանրահայտ ակումբներում,- ասում է պատվիրակության ղեկավար «Արարատ»ի նախկին խաղացող Սամվել Նավասարդյանը։ Մնում է ավելացնել, որ «Արարատ»ի մարզիչներն էին սպորտի վարպետ Սեյրան Գալստյանը եւ Հակոբ Անդրեասյանը, իսկ հարձակողական ոճի պատանի կիսապաշտպան Վահրամ Լոբյանը ճանաչվեց մրցաշարի լավագույն խաղացող եւ արժանացավ հատուկ մրցանակի։ ■

54 Գորշ վերջաբան

ԽՍՀՄ բարձրագույն խմբի առաջնության հերթական տուրում «Արարատ»ի հյուրն էր չեմպիոնը՝ Կիեւի «Դինամո»ն։ Խաղը հակասական տպավորություն թողեց։ Եթե առաջին կեսում արարատցիների գործողությունները գեղագիտական հաճույք էին պատճառում ֆուտբոլասերներին եւ Ալբերտ Սարգսյանի 11 մետրանոց հարվածից հետո մեր թիմը առջեւում էր 1:0 հաշվով, ապա երկրորդում, չգիտես ինչու, հոժարակամ զիջեցին նախաձեռնությունը եւ խաղը գորշ վերջաբան ունեցավ։ 1:1 հաշիվը երեւում է գոհացրեց մրցող կողմերին, բայց ոչ մարզասերներին։

Այդպես կարելի է կորցնել նաեւ մնացած փոքրաթիվ հանդիսականներին։

Ե. Սուքիասյանը շրջափակման մեջ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՒՄԲ
(հունիսի 4-ի դրությամբ)

	խ	հ	ո	պ	գ	մ
1. ԲԿՄԱ	13	9	3	1	27-13	21
2. «Չախտյոր»	12	3	9	0	12-7	15
3. «Տորպեդո»	13	4	6	3	12-8	14
4. «Սպարտակ» Մ.	10	5	3	2	13-9	13
5. «Արարատ»	13	5	3	5	11-12	13
6. «Դինամո» Կ.	12	4	5	3	13-14	13
7. «Մետալիստ»	13	4	5	4	12-13	13
8. «Պամիր»	13	2	9	2	11-12	13
9. «Դինամո» Սն.	13	4	4	5	12-14	12
10. «Դնեպր»	12	3	6	3	7-7 12	
11. «Չեռնոմորեց»	13	2	8	3	14-12	12
12. «Դինամո» Մ.	13	4	2	7	13-17	10
13. «Սպարտակ» Վլ.	12	3	4	5	13-17	10
14. «Մետալուրգ»	13	3	4	6	8-13	10
15. «Լոկոմոտիվ»	13	3	4	6	11-17	10
16. «Պախտակոր»	12	3	3	6	14-18	9

«Հայ մտավորական կին» խորհուրդը հրավիրում է

«Հայ մտավորական կին» խորհուրդը, որ ընդգրկում է արվեստի ամենատարբեր ոլորտների շուրջ 400 կին գործիչների, օրերս Ա. Խաչատրյանի տուն-թանգարանում կազմակերպեց համազգային բարեգործության եռօրյա հանգանակության արարողություն, որի նպատակն էր անմիջական օգնություն ցույց տալ Մարտունաշենից ու Գետաշենից բռնագաղթվածներին ու զոհված հերոսամարտիկների ընտանիքներին։ Մայիսի 28-ին խորհրդի եւ «Հարմոնիա» ստեղծագործական միության (տնօրեն Ա. Ալբունյան) նախաձեռնությամբ կայացավ բարեգործական համերգ՝ մասնակցությամբ թավջութակահարուհի Մ. Աբրահամյանի, ջութակահար Ռ. Ահարոնյանի, դաշնակահարուհի Ա. Ներսիսյանի, Կանանց՝ դաշնամուրային եռյակի, Հանրապետության ռադիոհեռուստատեսության ջութակահարների անսամբլի (ղեկ. Գ. Աճեմյան) եւ երիտասարդական «Այսօր» կամերային նվագախմբի (ղեկ. Է. Թոփչյան)։ Երեկոն վարում էր խորհրդի անդամ, երաժշտագետ եւ հեռուստամեկնաբան Արմենուհի Մարտիրոսյանը։ Նա ընթերցեց Լուիս Ճզմավորյանի նամակ-ողջույնն ուղղված հանգանակության մասնակիցներին։ Նա եւս գումար էր հանգանակել մեր հայրենակիցներին հասցվելիք օգնության ֆոնդին։ Երաժիշտ Ա. Բուդաղյանը (որը մասնավորապես զբաղվում է բռնագաղթվածներին օգնության կազմակերպման գործերով) եւ քաղկոմի նախագահի տեղակալ Կ. Դանիելյանը ներկաներին պատմեցին բռնագաղթվածների վիճակի, հնարավոր օգնության եւ այլ հարցերի մասին։ Հանգանակության երթը բացեց ժողովրդական նկարիչ Գրիգոր Խանջյանը, որը նվիրաբերեց 1000 ռուբլի, ինչպես նաեւ մեկ նկար ցուցահանդես-վաճառքին։ Ի դեպ, իրենց ստեղծագործություններն էին նվիրաբերել շատ նկարիչներ։ Հանգանակությանը մասնակցեցին կազմակերպություններ, անհատ անձինք, նույնիսկ երեխաներ ու թոշակառուներ, արտասահմանցի հյուրեր։ Վերջին օրը՝ ամփոփելով հանգանակության արդյունքները, խորհուրդը որոշեց հավաքված ողջ գումարը անձամբ հանձնել Դիլիջանի կոմպոզիտորների միության պանսիոնատում հանգրվանած գետաշենցիներին ու մարտունաշենցիներին։

ՎԱՆՈՒՀԻ ԲԴՈՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Փառատոնի զանգերը դեռ երկար պիտի ղողանջեն

Մայիսի 15-ին, Գ. Սունդուկյանի անվան թատրոնում հանդիսավորությամբ բացվեց սփյուռքահայ թատրոնների երեւանյան անդրանիկ փառատոնը՝ կարեւոր իրադարձություն ոչ միայն սփյուռքի, այլեւ մայր հայրենիքի վերջին տարիների մշակութային կյանքում: Տասներկու օր տեւած փառատոնի ընթացքում Երեւանի, ապա Կումայրիի ու Կիրովականի հազարավոր բնակիչներ ականատես եղան իսկական թատերական գործողությունների, որոնք տոն լինելուց առավել, լուրջ եւ պատասխանատու խոսք էին՝ ուղղված հանդիսատեսի հուզաշխարհին: Յուրաքանչյուր ներկայացում լուծվում էր դահլիճի մեջ, դահլիճն էլ իր հերթին, ասես, ոչ թե ունկնդիր, այլ մասնակից էր բեմական տեսարաններին, որով եւ ստեղծվում էր փոխադարձ ըմբռնմամբ հագեցված մթնոլորտ: Թատրոններն ամենեւին հուսախաբ չարին հանդիսատեսին, թեեւ, բնականաբար, առկա էին դերասանական կատարման եւ բեմադրության տարբեր մակարդակներ, իսկ հանդիսատեսը սիրեց բոլորին հարազատի անկեղծ ու կարոտալի սիրով: Վերջում, փառատոնի մասնակիցներին շնորհվեցին Հայաստանի ստեղծագործական միությունների մրցանակներ:

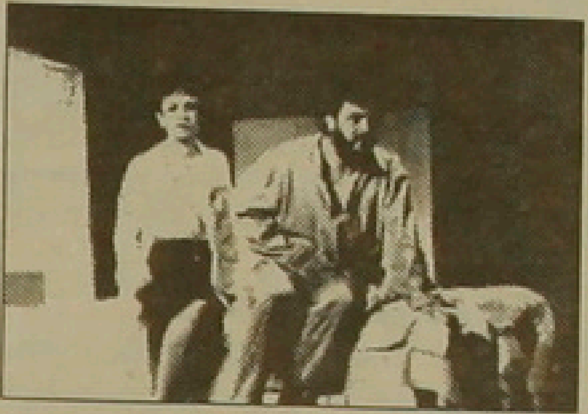

«Բանտարկյալը»

«Մի խանգարեք որ տեսնեմ»

«Ռոմանտիկ կոմեդիա»

Նյու Յորքի «Համազգային» թատերախումբը ներկայացրեց բեմադրիչ-դերասան, գրող Հրանտ Մարգարյանի «Շրջան» հետաքրքիր ու արդիական թատերախաղը՝ փառատոնի լավագույն աշխատանքներից մեկը, արծարծելով մարդկային բարոյականության ընդհանուր խնդիրներ, որքան էլ ընդհանուր, այն ունեցավ ուղղակի հասցեատեր՝ ի դեմս հանդիսատեսի, ինչը թատերախաղի եւ նրա բեմադրության գլխավոր արժանիքն է:

Բերնարդ Սլեյդի «Ռոմանտիկ կոմեդիան» բեմականացրել էր Լոս Անջելեսի «Վարդան Աճեմյան» թատերախումբը, որտեղ հիմնականում ներգրավված են Երեւանի գեղարվեստաթատերական ինստիտուտի նախկին շրջանավարտներ: Բեմադրիչն է Ժան Նշանյանը, որը եւ համոզիչ գույներով կերպավորեց պիեսի կենտրոնական հերոսի հոգեբանական բարդ նկարագիրը: Հանդիսատեսը անհամբերությամբ էր սպասում «կոմեդիայի» ռոմանտիկ էության գլխավոր մարմնավորողին՝ Շաքե Թուխմանյանին, որը տարիներ առաջ գլխավոր դերեր էր խաղում Սունդուկյանի անվան թատրոնում: Թուխմանյանը հիանալի խաղաց Ֆիբի Կրեդակի դերը՝ արժանանալով հանդիսատեսի բարձր գնահատանքին: Ամբողջ ներկայացումն աչքի ընկավ թատերական հարուստ գույներով եւ պրոֆեսիոնալ մոտեցմամբ:

«Երկու դերասանի թատրոնը» թատրոնի դժվարին եւ «վտանգավոր» տեսակներից է. այն կարող է բեմում սպանել թատրոնը ձանձրացնելով եւ, մյուս կողմից, նոր բարձր հնչեղություն տալ նրան զգացմունքների լարվածությամբ: Թվում է, ամբողջ փառատոնի հաճելի անակնկալը «Կայան Արարատյան» (ըստ հայ ազգային չափածոյի գլուխգործոցների) ներկայացումն էր՝ Լոս Անջելեսի բարձրակարգ երկու դերասանների՝ Ժիրայր Փափազյանի եւ Նորա Արմանիի մասնակցությամբ: Նրանց ձայնը, հայացքը, դիմախաղը, զգացմունքը դեռ երկար կպահպանվեն հայ հանդիսատեսի հուզաշխարհում:

Հալեպի «Պետրոս Ադամյան» թատերախումբը բեմ հանեց հայրենի դրամատուրգ Ազատ Շահինյանի «Բանտարկյալը» թատերախաղը՝ Հարություն Ջնոզյանի բեմադրությամբ: Գլխավոր դերերը կատարեցին Հակոբ Միքայելյանը, Անի Թորանյանը, Հուրի Պասմաճի Խաուամը, Գեւորգ Սարյանը եւ Ներսես Պոյաճյանը: Երբ հաղթում է չարիքը, գեղեցիկի եւ բարու երազանքը, սովորաբար, առավել է իմաստավորվում: Ներկայացումը հատկանշվեց զգացմունքների բախումով եւ, ի վերջո, ազնվության ու մարդասիրության պարտված հաղթությամբ:

Թեհրանի «Հայ փորձնական թատրոնը» հանդես եկավ յուրահատուկ կոմպոզիցիայով, որի հիմքում Լ. Շանթի «Հին աստվածներ» եւ Վ. Շուշանյանի «Երկիր հիշատակաց» ու «Անկարելի օրագիր» ստեղծագործություններն էին: Ներկայացրեց նաեւ իրանահայ Գեւորգ Դարֆիի «Սիավուշ եւ Սուդաբե» պատումը՝ ըստ Ֆիրդուսու «Շահնամեի»: Երկուսն էլ Լուսանա Հովհաննիսյանի բեմադրություններն են:

Դերասան Ժիրայր Չոլաքյանը (Փարիզ) հանդես եկավ մենակատարմամբ՝ թատերականացնելով Գրիգոր Պըլտյանի «Մանտրա Գ» չափածո ստեղծագործությունը:

Փառատոնի շրջանակում տեղի ունեցան թատերաբանախոսություններ, հանդիպումներ արվեստի, գրականության ու գիտության ներկայացուցիչների հետ, մամուլի ասուլիսներ:

Փառատոնն ավարտված է՝ թե՛ հայրենիքի եւ թե սփյուռքի թատերական կյանքի համար արժեքավոր ու գեղեցիկ արդյունքներով: Կարեւոր քայլ արվեց՝ գործնականորեն մերձեցնելու աշխարհասփյուռ հայ ժողովրդի թատերական ձգտումները: Մի ժողովրդի միասնացումն սկսվում է ճանաչողությունից: Այդ սկիզբն արդեն դրված է, որին պիտի հաջորդի ավելի պատասխանատու շարունակություն՝ ներառնելով նաեւ արվեստի մյուս ճյուղերը, գրականությունը, գիտությունը, մեր հոգեւոր ամբողջ մշակույթը:

Փառատոնն արդեն անցյալ է, սակայն նրա զանգերը դեռ երկար պիտի ղողանջեն եւ արձագանք տան՝ հայոց ազգը համախմբելով իր հոգեւոր կարողությունների շուրջ: □

ՀԱՅ ՀՆԱՏԻՊ ԳՐՔԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

Վերջին տարիների մեծարժեք հետազոտություններից է «Հայ գիրքը 1512-1800 թվականներին» մատենագիտական աշխատասիրությունը, որը պատրաստվել է հեղինակային խմբի՝ Ն. Ոսկանյան, Ք. Կորկոտյան, Ա. Սավալյան, ջանքերով: Առաջաբանը գրել է հայ գրադարանագիտության գործի հմուտ գիտակներից մեկը՝ բանասեր Նինել Ոսկանյանը, գիրքը խմբագրել է բանասիրական գիտությունների դոկտոր Ռաֆայել Իշխանյանը: Հատորում ի մի են բերված հայ հնատիպ գիրքը ներկայացնող կարեւորագույն իրողությունները: Հայ հնատիպ գրքերն ունեն մշակութային մեծ արժեք: Դրանց գերակշիռ մասը տպագրվել է մայր հայրենիքից հեռու, եւ հայ տպագրական կենտրոններ են դարձել աշխարհի նշանավոր շատ քաղաքներ, ինչպիսիք են՝ Վենետիկը, Հռոմը, Լվովը, Ամստերդամը, Մարսելը, Լոնդոնը, Պետերբուրգը, Մադրասը, Կալկաթան եւ այլն: Հայ հնատիպ գրքի կարեւոր կենտրոններ են եղել նաեւ Ջուղան եւ Էջմիածինը:

Հայ հնատիպ գրքերի շնորհիվ ձեռագիր բազմաթիվ մատյաններ փրկվել են կորուստից: Վերոհիշյալ հատորում ճշգրտորեն մատնացույց են արվում գրչագիր մատյանների եւ հնատիպ գրքերի մեծ աղերսները:

Ուշագրավ է, որ Խորհրդային Միության տարածքում ազգային լեզվով տպագրված ամենահին գրքերը հայերեն են:

«Հայ գիրքը...» հետազոտության մեջ դիտված են նմանօրինակ ուսումնասիրություն ստեղծելու փորձերը հայկական միջավայրում եւ այդ բնագավառի ամենամեծ վաստակը, իրավամբ, պատկանում է Գարեգին Զարբհանալյանին եւ Արսեն Ղազիկյանին: Կարեւոր է հատկապես 1883-ին Վենետիկում լույս տեսած Գ. Զարբհանալյանի «Հայկական մատենագիտութիւն» հետազոտությունը:

«Հայ գիրքը...» հատորի հեղինակները հսկայական ջանքեր են գործադրել աշխարհասփյուռ հնատիպ հայ գրքերը հայտնաբերելու, ձեռք բերելու, դրանց ճշգրիտ նկարագրությունն իրագործելու համար: Հատորի միջոցով վերջնականապես պարզվել են հայ հնագույն տպարաններն ու տպագրավայրերը, ցարդ հայ հնատիպ գրքի հետ կապված անճշտությունները, հայերեն հնատիպ գրքի ճշգրիտ քանակը:

«Հայ գիրքը...» ուսումնասիրության մեջ գիտական մշակված կանոններով նկարագրվում են հայ հնատիպ գրքերն ըստ տարբերակների՝ արտաքին նկարագրության եւ բովանդակության այնպիսի մանրամասներով, որոնք լիակատար գաղափար են տալիս տվյալ գրքի մասին:

ՍԵԼԻՏԱ ԴՈԼՈՒԽԱՆՅԱՆ
բանասիրական գիտությունների դոկտոր

Սփյուռքահայ թատրոնների փառատոնին մասնակցեց նաեւ փարիզահայ Ժիրայր Չոլաքյանը: Մեր թղթակիցները հանդիպեցին նրան:

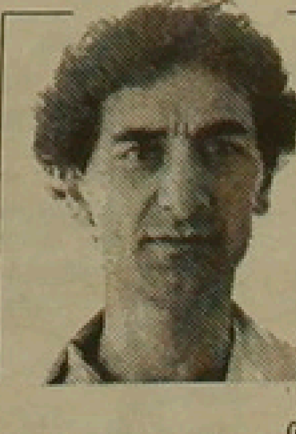

Ժիրայր ՉՈԼԱՔԵԱՆ
ՄԷԿ ՀՈԳՈՎ՝ ԹԱՏՐՈՆ

ՀԱՐՑ - **Հակիրճ ձեր կենսագրութեան մասին:**

ՊԱՏԱՍԽԱՆ - Ծնած եմ Պէյրութ 1957-ին: Ուսանած եմ Այնճարի գիշերօթիկ դպրոցին եւ ապա «Հայ Սքուլ»-ի մէջ: 1976-ին, Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմի սկիզբին, որոշեցի հաստատուիլ Ամերիկա, սակայն այնպէս եղաւ որ պատահականօրէն մնացի Ֆրանսա: Հոն կրցայ ընդունուիլ համալսարան եւ տնտեսագիտութիւն ուսանիլ, միեւնոյն ժամանակ հետեւելով պարի դասընթացքներու՝ մինչեւ 1980: 1980-ին հանդիպեցայ Արբի Ցովհաննէսեանին, որուն հետ հիմնեցինք «Հայ Թատրոնի Ընկերակցութիւն»ը 6 հոգիով:

ՀԱՐՑ - **Թատրոնի ո՞ր ժանրն է ձեր նախասիրութիւնը:**

ՊԱՏ.- Ես, ինչպէս նշեցի, սկսած եմ պարով եւ յետոյ մտեցած թատրոնին, հետեւաբար գիս կը հետաքրքրէ խօսքի եւ շարժումի յարաբերութիւնը: Մենք Արբիին հետ ունեցանք երեք բեմադրութիւններ, որոնց մէջ շարժումներու եւ պարերու համադրողը ես էի:

ՀԱՐՑ - **Նոյնպիսի գործ մըն էր նաեւ «Մանտրա Գ.»: Այս մենաթատրոնը ներկայացուցա՞ծ էք Ֆրանսայի մէջ:**

ՊԱՏ.- Այո, Ֆրանսայի մէջ ներկայացուցի հինգ անգամ, ինչպէս նաեւ Լոնդոնի մէջ:

ՀԱՐՑ - **«Մանտրա Գ.»-ը կը ներկայացնէ հայ բանտարկեալի մը հոգեկան ապրումները ֆրանսական բանտի մը մէջ, որ կ'աւարտի բանտարկեալին անձնասպանութեամբ: Ի՞նչ էր ֆրանսական պետութեան հակազդեցութիւնը այս գործի բեմադրութեան հանդէպ:**

ՊԱՏ.- Ոչ մէկ հակազդեցութիւն: Իմ կարծիքովս ֆրանսական կառավարութիւնը կարելի չէ մեղադրել անոր անձնասպանութեան համար: Ես կը կարծեմ թէ ան անձնասպան եղաւ ոչ թէ բանտարկուած ըլլալուն, այլ հայերու պառակտուածութեան պատճառով, նոյն այն կազմակերպութեան մէջ, որուն գաղափարախօսութեան մարտիկըն էր ան:

ՀԱՐՑ - **Ինչպէ՞ս որոշեցիք բեմադրել այս բանաստեղծութիւնը:**

ՊԱՏ.- Բոլորովին պատահական: 1988-ին ֆրանսահայ թատրոնը միաւորելու մեր փորձերը չարդիւնաւորուեցան, անելին՝ այն տուաւ հակառակ ազդեցութիւնը: Քայքայուեցան գոյութիւն ունեցող բոլոր խումբերը: Իմ գործունէութեանս մէջ ստեղծուեցաւ որոշակի պարապութիւն: Պէտք էր անպայման լեցնել այդ պարապութիւնը: Ահա այդ ատեն ինծի առաջարկուեցաւ Ապրիլ 24-ի առիթով երեկոյթի համար ասմունքել Գրիգոր Պըլտեանի այդ կտորը, որմէ ետք որոշեցի բեմադրել զայն: 8-9 ամիս աշխատեցայ գործին վրայ եւ բեմադրեցի: Առաջին ներկայացման անդրադարձան «Յառաջ» օրաթերթը եւ «France-Armenie»-ին:

ՀԱՐՑ - **Ֆրանսահայութիւնը ինչպէ՞ս ընդունեց ներկայացումը:**

ՊԱՏ. - Ֆրանսայի հայ համայնքը լաւ կազմակերպուած չէ: Նկատի ունենալով նաեւ, որ Գրիգոր Պըլտեանը ճանչցուած էր իր ոչ դիւրընկալելի ոճով, ներկայ գրտնուողներուն թիւը շատ քիչ էր: Միջին հաշուով ամէն մէկ ներկայացման՝ 12 հոգի: Ես առեւտրական նպատակներ չունէի այս բեմադրութիւնը ներկայացնելով: Նպատակս ճանչցուիլն էր... Օրինակ Լոնդոն հրաւիրուեցայ հոն ներկայացնելու համար, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի որոշ շրջաններ:

ՀԱՐՑ - **Երեւանի մէջ ինչպիսի՞ ընդունելութիւն կ'ակընկալէիք հանդիսատեսներէն:**

ՊԱՏ. - Հոս թերեւս պէտք է խօսիմ անկազմակերպութեան մասին: Նախապէս ինծի ըսուեցաւ, որ իւրաքանչիւր գիշերուայ համար 350 հոգիի համար տոմս ծախուած են, սակայն ես չէի ուզեր, որ Սունդուկեանի մեծ դահլիճին մէջ ներկայացուէր: Կը նախընտրէի փոքր սրահ մը: Այդպէս ալ եղաւ, սակայն զարմացայ երբ միայն առաջին ներկայացման ժամանակ հազիւ լեցուեցաւ սրահը, իսկ յաջորդ օրերուն շատ քիչ ներկաներ կային: Կազմակերպչական սխալ էր: Չեմ կարծեր, որ խափանարարութիւն մը ըլլայ: Ճշմարտութիւնը ես չեմ գիտեր... Թերեւս:

ՀԱՐՑ -**Ի՞նչ են ձեր ապագայի ծրագիրները:**

ՊԱՏ. - Երկրորդ բեմադրութիւն մը պատրաստելու վրայ եմ: Նաեւ մենաթատրոն մը երաժիշտի մը հետ միասին: Բայց գործի անունը տակաւին չեմ որոշած: Պիտի պատրաստեմ երկու լեզուով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Զրուցեցին՝
ԿԱՐՕ ԱՐՖԱՐԵԱՆ
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՔԱԼԱՓԻԵԱՆ

ՊԱԼԵԱՆՆԵՐ

«Ապագա» շաբաթաթերթը (1990 թ., 24-31 դեկտեմբերի) տպագրել է Կ. Փափազյանի «Մեծահամբաւ ճարտարապետներու Պալեան ընտանիքը» հոդվածը, որտեղ քաղվածքներ կան պոլսահայ հայտնի լեզվաբան, բառարանագիր եւ հետազոտող Բարսեղ Թուղլաճյանի (Թուղլաճի) «Արեւմտայումի դարաշրջանը Օսմանեան ճարտարապետութեան մէջ եւ Պալեան ընտանիքը» (1982 թ.) գրքից: «Պոլսոյ նուաճումէն ետք, Ֆաթիհ Սուլթան Մեհմէտ Պոլիս բերաւ հակարաւոր հայեր: Անոնց մէջ կային արուեստագէտներ եւ ճարտարապետներ, որոնց սկսած աւանդութիւնը հետագային շարունակուեցաւ Պալեան ընտանիքի կողմէ,- գրում է նա: - Պալեանները գեղեցիկ շէնքերով կարդարեցին Պոլիսը եւ մարզեցին թուրք ճարտարապետներ, որոնք շարունակեցին անոնց աւանդական ոճը»: Պալյանների նախահայրը Քերեսթեճի Պալի Ուստան էր, որ Պոլիս էր եկել Կեսարիայից եւ նշանակվել պալատի ճարտարապետ: Նա կառուցել 6 պալատ, 4 կորանոց, 1 մզկիթ, 2 եկեղեցի, 2 ջրաթումբ, որոնցից շատերն այսօր էլ կանգուն են: Նախահոր նշանավոր ճյուղերից էր Ամիրա Պալյանը (1800-1866): Նա շինել 7 պալատ, 4 գործարան, 2 հիվանդանոց, 3 դպրոց, 7 եկեղեցի, Օսմանյան կայսրության մեջ մեծագույն ջրաթումբը: Նիկողոս Պալյանը (1826-1858) կառուցել տաղավարներ, մզկիթներ, Տոլմաբահչեի նշանավոր ժամացույցի աշտարակը: Սարգիս Պալյանը (1831-1899) կայսրության ճարտարապետների ղեկավարն էր, որ նախագծել ու կառուցել 50 շենք: Հետազոտողը խոստովանում է, թե Պալյանները շքեղացրին Պոլիսը, նրանց շինությունները աշխարհահռչակ քաղաքի տեսարժան վայրերից են, կրոսաշրջիկների հիացումի առարկան: Եւ նաեւ ավելացնում է. «Այս գիրքը վաւերագրական գործ մըն է դրական յարաբերութեան, որ դարեր շարունակ գոյատեւած է նոյն երդիքին տակ ապրող երկու ընկերութիւններու միջեւ»:

Էջի պատասխանատու Նորայր ԱԴԱԼՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ուկրաինայի նախագահի Կրավչուկը Միութենական պայմանագրի ստորագրման պայմանների մասին

Ուկրաինայի Գերագույն խորհրդի նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկը Վիննիցայի մարզ կատարած այցելության ժամանակ, հայտարարել է, թե Ուկրաինան ձգտելու է Միութենական ապագա պայմանագրի հոդվածներին հստակ ձեւակերպում տալ, որպեսզի հետագայում բացառվի դրա տարընթերցումը, ինչպես նաեւ կատարելագործել նրա իրականացման մեխանիզմը:

Առաջին հերթին դա վերաբերում է այն հոդվածներին, որոնք սահմանազատում են հանրապետությունների եւ Կենտրոնի ֆունկցիաները:

Կրավչուկի ասելով, անթույլատրելի է Կենտրոնի կողմից ուժային որեւէ ճնշում պայմանագրի ստորագրման գործընթացն արագացնելու նպատակով:

Այս նյութի շուրջ ուկրաինական հեռուստատեսությանը տված պատասխանների ժամանակ Լ. Կրավչուկն ասաց նաեւ, որ Միութենական պայմանագրի ստորագրմանը պետք է նախորդի Ուկրաինայի կողմից կարեւոր մի քանի որոշումների ընդունումը:

Հանրապետության Գերագույն խորհուրդը պետք է հաստատի Ուկրաինայի պետական մարմինների իրավասությունը այն ամենի վրա, ինչ գտնվում է նրա տարածքում, այն է՝ հողի, ընդերքի եւ այն ամենին, որ առկա է այս հողի վրա: ■

Ազա՞տ ենք, արդյոք, փոխելու մեր ազգությունը

ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի օրենսդրության գծով կոմիտեն ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդին ներկայացրեց քաղաքացիների անձնագրերում եւ պաշտոնական այլ փաստաթղթերում ազգային պատկանելության գրառման մեջ փոփոխություն մտցնելու կարգի մասին որոշման նախագիծը՝ այն առաջիկա նստաշրջանում քննարկման դնելու նպատակով:

Նախագծում ասված է, թե անձնագրի կամ պաշտոնական այլ փաստաթղթերի մեջ ազգության մասին գրառումը մտցվում է քաղաքացիների ցանկությամբ: Սահմանված է, որ չափահաս քաղաքացիները անձնագրում կամ պաշտոնական այլ փաստաթղթերում ազգային պատկանելության գրառման մեջ փոփոխություն մտցնելու ցանկության դեպքում, նման փաստաթղթեր տվող համապատասխան մարմինները պարտավոր են փոփոխություններ մտցնել՝ համաձայն քաղաքացիների կամեցողության:

Փոփոխություն մտցնելու կարգը սահմանվում է միութենական հանրապետությունների կողմից: Որոշման նախագծում սահմանված է նաեւ, որ անձնագրերում եւ պաշտոնական մյուս փաստաթղթերում ազգային պատկանելության գրառման մեջ փոփոխություն մտցնելու մերժումը կամ հարկադրությունը կարող է բողոքարկվել դատարանում այն կարգով, որով նախատեսված է բողոքարկել պետական կառավարման մարմինների եւ պաշտոնատար անձանց կողմից քաղաքացիների իրավանց սահմանափակումները: ■

ՀԱԿԻՐՃ

Ադրբեջանի խորհրդարանը համաձայն չէ Լենինգրադի վերանվանման հետ

Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի նախագահությունը դիմում հղեց Լենինգրադի քաղխորհրդին քաղաքի վերանվանման կապակցությամբ եւ Լենխորհրդի ժողպատգամավորներին կոչ արեց իմաստություն ցուցաբերել:

«Լենինը ոչ միայն ռուս ժողովրդի նվաճումն է,- ասվում է հայտարարության մեջ,- այլ նա պատկանում է ժամանակակից ողջ քաղաքակրթությանը. նրա անվան հետ են կապված մեր Միության կազմի մեջ մտնող բոլոր ժողովուրդների պատմական ճակատագրերը»:

Ընդունելություն Մութալիբովի մոտ

Բաքվում Ադրբեջանի պրեզիդենտ Ա. Մութալիբովն ընդունեց Ա. Սախարովի հիշատակին նվիրված միջազգային առաջին կոնգրեսի մասնակիցներին, որոնք դրանից առաջ եղել էին Հայաստանում եւ Ադրբեջանի Ղազախի շրջանում: Նրանց հետաքրքրում էին ադրբեջանա-հայկական սահմանում կատարվող իրադարձությունները, ծգծգվող, ճգնաժամից դուրս գալու ուղիները:

Քվեարկել ում օգտին ասես, միայն ոչ Ելցինի

«Միություն» համամիութենական պատգամավորական շարժման կոորդինացիոն խորհրդի համանախագահ՝ ԽՍՀՄ ժողպատգամավոր Յուրի Բլոխինը ելույթ ունենալով շաբաթ օրը բացված Ռուսաստանի ժողովրդական ճակատի առաջին համագումարին, խիստ քննադատության ենթարկեց «9+1» հայտնի հայտարարությունը, որակելով այն որպես «պետությունն առանձին կալվածքների բաժանելու փորձ»:

Շոշափելով Ռուսաստանի պրեզիդենտի առաջիկա ընտրությունների հարցը, ՌԺՃ-ի քարտուղար Վալերի Սկուրլատովը չթաքցրեց, որ վախենում է Բորիս Ելցինի հաղթանակից: «Կեղծ դեմոկրատները,- ասաց ՌԺՃ-ի ղեկավարը,- կոչ են անում աջակցել ոչ թե «վատ թագավոր» Գորբաչովին, այլ «լավ թագավոր» Ելցինին, որի հետ միասին ձգտում են բաժանել Մայր Հայրենիքը»:

Սկուրլատովն այդ կապակցությամբ, ՌԺՃ-ի դիրքորոշման մասին խոսելով, այն ձեւակերպեց այսպես. «Քվեարկել ում օգտին ասես, միայն ոչ Ելցինի»: Անվանելով «Դեմոկրատական Ռուսաստան» շարժումը «սատանաների խրախճանք», նա միեւնույն ժամանակ հաստատեց, որ ամենաընդունելին համարում է Ռիժկով-Գրոմով զույգը:

Սկուրլատովը մեց հայտնեց, որ «ազգային կամքը կօգնեն կենտրոնացնել նոր կապկները» եւ արտահայտեց իր աջակցությունը կապկների կամավոր գնդերի ստեղծման գաղափարին:

ՌԺՃ-ի տնտեսական պլատֆորմը մասսայական ապապետականացումն է եւ սեփականաշնորհումը: «ԻՖ»-ի թղթակիցը նշում է, որ համագումարի աշխատանքն անցնում է կիսադատարկ դահլիճում եւ հրավիրված պրեզիդենտության թեկնածուներից ոչ ոք չի ներկայացել:

Մոլդովայի ժողճակատի դիրքորոշումը ԱՄՆ-խորհրդային հանրապետություններ հարաբերություններում

Մոլդովայի ժողովրդական ճակատի գործադիր կոմիտեի նախագահ Յուրի Ռոշկան նամակ է ուղղարկել ԱՄՆ-ի սենատոր Բիլ Բրեդլիին, որի մեջ, մասնավորապես, առաջարկում է վերլուծել Խորհրդային Միության կողմից մարդու իրավունքների բնագավառում միջազգային պարտավորությունների կատարումն իբրեւ Խորհրդային Միությանն օգնություն ցուցաբերելու նախապայման:

Յու. Ռոշկայի կարծիքով, միութենական մարմինների գործողությունները Մերձբալթիկայի, Վրաստանի, Հայաստանի նկատմամբ «ԽՍՀՄ-ի կողմից իրավունքի միջազգային նորմերի կոպիտ խախտման վկայություններ են»:

Այդ կապակցությամբ Յու. Ռոշկան նպատակահարմար է գտնում հաստատել ավելի սերտ տնտեսական, քաղաքական ուղիղ կապեր ԱՄՆ-ի եւ հանրապետությունների միջեւ:

Վրաստանի պրեզիդենտը Աջարիայում

Վրաստանի պրեզիդենտ Զվիադ Գամսախուրդիան անցած շաբաթ եւ կիրակի օրերն անցկացրեց Աջարիայի բարձր լեռնային գյուղերում:

Ելույթ ունենալով Խուլս շրջկենտրոնում, Զ. Գամսախուրդիան հայտարարեց, թե իր այցը կատարում է Աջարիայի Գերագույն խորհրդի առաջիկա ընտրությունների կապակցությամբ, ինչպես նաեւ ստեղծված քաղաքական իրավիճակում մարդկանց կյանքի պայմանների բարելավման նպատակով:

Պրեզիդենտը շոշափելով կրոնի հարցերը, ողջունեց քրիստոնեության վերածնունդը Աջարիայում, աջարացիների՝ իրենց նախնիների հավատքին վերադառնալը:

Հուդայագիտության միջազգային կոմիտեի նստաշրջանը

Մայիսի 31-ին Մոսկվայում իր աշխատանքն ավարտեց «Արեւմտյան Եվրոպայում հուդայագիտության կարգավորմանն օժանդակող միջազգային կոմիտեի» գործկոմի նստաշրջանը:

Նստաշրջանի երկու օրը նվիրված էին հուդայագիտության բնագավառում գիտահետազոտական աշխատանքների արդի վիճակի վերլուծմանը եւ դրանց տարածման հեռանկարներին ԽՍՀՄ-ում եւ Արեւելյան Եվրոպայում:

Նստաշրջանի աշխատանքներին, որը բացեց ԽՍՀՄ ժողպատգամավոր, ակադեմիկոս Եվգենի Վելիխովը, մասնակցեցին ԽՍՀՄ-ի, ԱՄՆ-ի, Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Իսրայելի, Մեքսիկայի, Իտալիայի եւ մի շարք այլ երկրների գիտնականներ:

Հուդայագիտությունն ուսումնասիրում է իդիշ լեզվով ստեղծված մշակույթի պանայան կողմերը՝ պատմություն, գրականություն, թատրոն, երաժշտություն, բանահյուսություն:

Իդիշը եվրոպական հրեաների հիմնական խոսակցական լեզուն էր, սկսած միջին դարերից մինչեւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմը, երբ այդ լեզուն կրողների մեծամասնությունը ոչնչացվեց նացիստների կողմից: ■

Լուրերը՝ Interfax եւ սեփ. թղթակիցների

Միացյալ Նահանգները սառնությամբ է պատասխանում Իրանին

«Իրանը պետք է վերջ տա միջազգային ահաբեկչությանն աջակցելուն», ասում են ամերիկացիները

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 28 մայիս. – Պրեզիդենտ Բուշի վարչակազմը հայտարարեց, թե Մ. Նահանգները մտադիր չեն իրենց հարաբերությունները զարգացնել Իրանի հետ, քանի դեռ վերջինս չի օգտագործել իր ազդեցությունը Լիբանանում իրանամետ խմբակների կողմից պատանդ վերցված վեց ամերիկացիներին ազատ արձակելու համար:

Մ. Նահանգների բարձրաստիճան պատասխանատուները, կասկածամտությամբ ընդունեցին իրանյան այն հանձնառությունը, որով նպատակադրվում է սերտ կապեր հաստատել հարեւան արաբական երկրների եւ Արեւմուտքի հետ: Ամերիկացի պատասխանատուներն ասում են, թե դեռեւս կանխահաս է Իրանի նկատմամբ ամերիկյան քաղաքականության որեւէ բարեփոխում նկատի ունենալ, որովհետեւ Վաշինգտոնն այդ հարաբերությունների բարեփոխումը պայմանավորում է պատանդների ազատ արձակմամբ:

Որոշ ամերիկացի պատասխանատուներ, ներառյալ պետքարտուղարության բանբեր Մարգարետ Թաթուայլերը, Իրանի հետ ավելի լավ հարաբերություններ ունենալու Մ. Նահանգների մտադրությունների մասին ոչ մի ակնարկություն չեն անում: Մ. Թաթուայլերը կրկնեց Մ. Նահանգների վաղուց արտահայտած պայմանները, որով Իրանից պահանջվում է վերջ տալ միջազգային ահաբեկչությանը ցուցաբերած աջակցությանը:

Ամերիկյան այլ պատասխանատուներ առաջարկեցին ավելի նուրբ մոտեցում, որը հաշվի է առնում Թեհրանում կատարվող մի շարք քայլեր: Նրանք ասում են, թե պրեզիդենտ Հաշեմի Ռաֆսանջանիի ակնարկությունները «նոր համակարգի» մասին հիմնված են ավելի շատ տնտեսական զարգացումների, քան քաղաքական նպատակների վրա, որոնք էլ դրական ու խրախուսիչ են:

«Երբ Իրանը ցանկանում է վերահաստատվել ազգերի համակեցության մեջ իբրեւ լիիրավ անդամ, նա դրա համար գիտի թե ինչ է պահանջվում», ասում է Մ. Թաթուայլերը, օգտագործելով ըստ էության նույն բառերը, որոնցով անցյալում իր կողմից բնութագրվել էին Իրան - Մ. Նահանգներ հարաբերությունները: «Առաջին հերթին Իրանը պետք է քայլեր առնի վերջ դնելու համար միջազգային ահաբեկչությանն ու առեւանգումներին ցուցաբերած իր աջակցությանը», ասում է Մ. Թաթուայլերը: Երբ Թաթուայլերին հարց տվեց, թե նա արդյոք

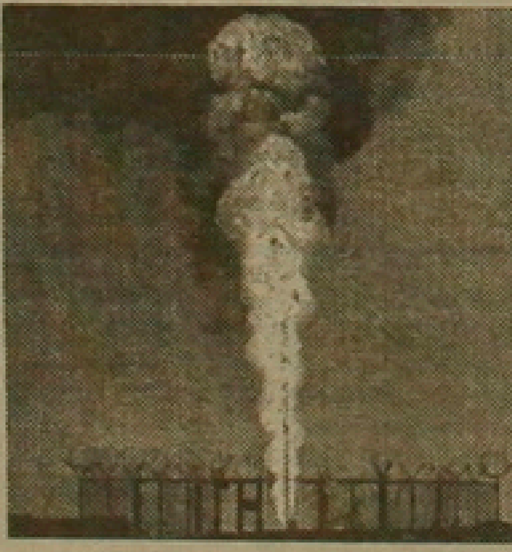

կարծու՞մ է, որ պատանդների ազատ արձակման հարցում Իրանը բանալի դեր ունի, սա պատասխանեց. «Բոլոր նրանք, ովքեր ազդեցություն ունեն, պարտավոր են ճնշել, եւ անկասկած, Իրանն ունի այդ ազդեցությունը»:

Իրանյան հարցերով զբաղվող անկախ մասնագետներն ասում են, թե նրանք հույսով էին, որ Մ. Նահանգների վարչակարգը առնվազն հյուպատոսական ներկայացուցչություն վերաբացելով կպատասխաներ Սպահանում կայացած նավթի հարցերին նվիրված միջազգային համաժողովի ընթացքում իրանյան պատասխանատուների կողմից հստակեցված քաղաքականությանը:

«Պետք է այդ փոքր հնարավորությունն օգտագործել իրանցիներին ընդառաջ գնալու համար, ասում է Ֆիլադելֆիայում գործող արտաքին քաղաքականության հետազոտական ինստիտուտի Իրանի եւ Իրաքի հարցերի մասնագետ Պատրիկ Քլաուսոնը: Մ. Նահանգները կարող են ասել, թե իրենք հաճույքով են տեսնում, թե ինչպես է Իրանը շարժվում դեպի առավել շուկայական հարաբերությունների վրա հիմնված տնտեսություն եւ տնտեսական իրատես քաղաքականություն, որով հույս է հայտնում, որ այդպիսի բարեփոխումները տեղափոխվելու են նաեւ քաղաքական ասպարեզ: Լավ կլինեք, որ Մ. Նահանգները վերացնեին իրանյան նավթի Մ. Նահանգներ արտահանման բոլոր արգելքները», շարունակում է Պ. Քլաուսոնը:

Վերջերս Իրանին թույլատրվեց Մ. Նահանգներ արտահանել իր նավթը, միայն այն դեպքում, երբ նրա եկամուտներն օգտագործվեն վճարելու համար այն ընկերություններին, *որոնց պարտք* է նա եւ կամ այն հատուկ ֆոնդերին, որոնք պահանջներ ունեն Իրանից:

Ծոցի շրջանում ծագած վեճից ի վեր Իրանը մի շարք քայլեր է արել իր վարքագիծը չափավորելու համար: Մ. Նահանգները բազմիցս հայտարարել է, թե հավանում է Իրանի այն հավաստիացումները, ըստ որի նա չի խախտելու Իրաքի դեմ կիրառված շրջափակումը, չի վերադարձնելու պատերազմի ընթացքում Իրան տեղափոխված 120 ռազմական օդանավերը, ինչպես նաեւ չի մասնակցելու Իրաքի հարավում որեւէ հավանական խռովության:

Խրախուսելու համար օտար ներդրումները, Իրանը վերջերս օրենք ընդունեց, որ օտարերկրյա ընկերությունները կարող են վերահսկել համատեղ ձեռնարկությունների ոչ թե 35, այլ 49 տոկոսը եւ իրենք կառավարեն այդ ձեռնարկությունները: ■

Իմամ Խոմեյնիի մահվան երկրորդ տարելիցին արտասանած ելույթի ժամանակ

Իրանի կրոնապետ Այաթոլլահ Խամենեին պաշտպանեց նախագահ Ռաֆսանջանիին եւ նրա որդեգրած քաղաքականությունը, անվանելով նրան Իրանի իսլամական հեղափոխության ամենակարեւոր գործիչներից մեկը: Կրոնապետը կոչ արեց ժողովրդին վստահել կառավարության անդամներին եւ նեցուկ լինել Ռաֆսանջանիին:

Վերջին շրջանում նախագահ Ռաֆսանջանին Արեւմուտքին հակված լինելու մեղադրանքով հաճախ քննադատության է ենթարկվում Իրանի արմատականների կողմից: Հերքելով Իրանի կառավարության հակվածության միտումը դեպի Արեւմուտք, Խամենեին նշեց, որ Իրանի արտաքին քաղաքականությունը նախկինի պես հիմնված է «ո՛չ դեպի Արեւելք, ո՛չ դեպի Արեւմուտք» սկզբունքի վրա: Ըստ նրա, քանի դեռ ԱՄՆ-ը կշարունակի պաշտպանել Իսրայելին, եւ կփորձի ճնշում գործադրել այլ ժողովուրդների վրա, Թեհրանը չի վերականգնի իր դիվանագիտական հարաբերությունները Վաշինգտոնի հետ:

Ի դեպ, նշենք, որ Իմամ Խոմեյնիի մահվան տարեդարձի սգո հանդիսություններին մասնակցելու համար Թեհրան են ժամանել Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետությունից 62 ադրբեջանցիներ: ■

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
phone: 58-1841, fax: (8-852)56-2941, telex: 243267 SULA SU
Խմբագիր՝ Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Դասիչ՝ 69149
Macintosh համակարգչային շարուածը՝ Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կեդրոնի:

digitised by A.R.A.R.@